תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר נשים

בית מאיר על קידושין

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על קידושין

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ד: 5
דף ה: 5
דף ו. 5
דף ז. 6
דף ז: 6
דף ט. 6
דף טו: 6
דף טז. 7
דף יז. 8
דף יח. 8
דף יט. 9
דף כב: 9
דף כג. 10
דף כג: 10
דף כד. 10
דף כו: 10
דף כח: 11
דף כט. 12
דף לב: 12
דף לג: 13
דף לד: 14
דף מא: 14
דף מא: 17
דף מב. 18
דף מג. 18
דף מג: 19
דף מד. 21
דף מד: 21
דף מז: 22
דף מח: 22
דף מט: 22
דף נ. 23
דף נא. 24
דף נב. 24
דף נב: 26
דף נג: 27
דף נד. 27
דף נה. 28
דף נו. 28
דף נו: 29
דף נז. 29
דף נז: 29
דף נט. 30
דף סא. 31
דף סב. 32
דף סג: 33
דף סה: 34
דף סז. 35
דף סח. 35
דף סט. 36
דף עד. 36
דף עז: 36
דף עח: 37
דף עט. 38
דף עט: 39
דף פ: 39
דף פא. 40

דף ב.

תוס' ד"ה ב"ש ואע"ג דאי קבלה וכו'. ר"ל אחר שנתקדשה לאחד בפחות מדינר ונתקדשה לאחר בדינר ומת הא' וזינתה. דאלו לב"ש נהרגת מכח קדושי האחר שתפסו ואלו לב"ה פטורה דקדושי שני לא חיילי והא' כבר מת כנ"ל ודו"ק:

דף ב:

ונתני הכא האיש קונה. הרשב"א הקשה דקושיא זו היה ראוי להקדימה. ונראה לענ"ד ליישב בדרך חדוד. דהנה הרשב"א דחק עצמו בקושיא זו וכתב דאדרבא האשה נקנית עדיף דאי תנא האיש קינה צריך לאפושי בלישנא את האשה. ור"ל דהא קושיא זו לא מקשה הגמרא בדרך מ"ש דקתני התם האיש מקדש דהא ודאי שם מוכרח ליתני האיש כיון דבדידיה איירי לאשמועינן בו ובשלוחו והכא תפוס לשון זה כדי לקצר. ואולם לענ"ד בזה הברור דקושי' הגמ' דליתני האיש קונה משום דהכי לישנא דקרא כי יקח איש אשה וכדמפרש ר"ש משום דדרכו של איש וכו'. כו נמי מיבעיא להתנא לתפוס לשון זה משום ההוא טעמא גופא. והנה בדברי ר"ש מפרשי התוס' דדיוקו מפני מה אמרה תורה וכו' פי' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה. ויש להקשות א"כ מאי משני משום דדרכו של איש וכו'. וכי משום אורח ארעא כזה יתפוס לשון שקר כי יקח דמשמע בע"כ והאשה אינה מתקדשת בע"כ. ונראה לתרץ דהא איתא בהרשב"א על תי' הגמ' אי תנא קונה ה"א אפי' בע"כ דר"ל ע"י תלוי' ומתקדשת אבל בע"כ ממש מהיכי תיתי. והסוגיא אזלה לרב אשי דאית ליה הכי ומשום דאיהו עשה שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקדושין מיניה. ואם כן ודאי התורה אינה תופסת בשקר כי יקח דמשמע בע"כ דהא מן התורה אשה מתקדשת בע"כ דהיינו ע"י תלוי' ומתקדשת כ"א רבנן הם דאפקוהו לקדושין מיניה. ור"ש דקדק כהוגן נהי דמדין תורה שייך קדושין בע"כ מ"מ כיון דאעפ"כ שלא כהוגן עושה הי' לכתוב כי תלקח דהוא לשון יותר הגון דמשמע מדעתה שזה הגון וראוי. ע"ז משני שפיר משום דדרכו של איש וכו'. כלומר מש"ה מיבעיא ההוא לישנא ושקר לא הוי אף דמשמע בע"כ. דהא מדין תורה מתקדשת אף בע"כ כנ"ל. ואם כן אמינא תחלה לא הי' יכול להקשות דליתני האיש קונה דידע לשנויי דלישנא דרבנן לא יוכל להיות הכי משום דמשמע בע"כ ומדרבנן אי אפשר לאשכוחי שתהא האשה מתקדשת בע"כ והוי בלישנא דרבנן לשון שקר ולשון תורה לחוד וכו'. משא"כ עתה דמתרץ לי מעיקרא תנא לישנא דאורייתא ולבסוף תנא לישנא דרבנן הרי דמהדר התנא אלישנא דקרא. ומקשה שפיר וליתני האיש קונה כלישנא דקרא אף דבלישנא דרבנן שייך שפיר

בלישנא דהאשה כיון דחזינן דמהדר התנא לתפוס מקודם בלישנא דקרא. ומשני אי תנא האיש קונה ה"א אפילו בע"כ ר"ל אלו לא הי' מקום לטעות רק הצחות לשון ודאי הי' תופס בלשון תורה אף שאינו לשון חכמים אבל כיון דאיכא מקום לטעות וגם לבסוף אי אפשר לו לתפוס לשין החכמים כמו בהאיש מקדש להשמיענו שם בלשון חכמים הדין דאשה מדעתה דוקא כנ"ל. הוצרך פה להשמיענו הדין כרב אשי ודלא כאמימר ודוק:

דף ד:

תוס' ד"ה היכי דיהבה איהי לדידיה. הפ"י הקשה דלפי דברי תוס' משמע דהמיעוט כי יקח לא אתא כי אם למעט נתן הוא ואמרה היא. אם כן האיך מסיק הגמ' דף ה' דספק הוא וכתב שבמקומו יישב הקושי' ולא מצאתי שם מזה מידי. ועם קושיא זו יש לתרץ דעת הרי"ף לפי הבנת הר"ן שם דבריו דהרי"ף סובר דלשון ספק הנאמר שם הוא לאו דוקא ומדין תורה אינה מקודשת גמורה ודחק עצמו בטעמו ע"ש:
וכן נמי הבין הר"י מטראני כוונת הרי"ף ע"ש. וי"ל דלמד מקושיא הנ"ל דודאי מדין תורה אינה מקודשת דעיקר הקרא אך להכי אתא ואך חששא דרבנן להצריכה גט. הואיל ודומה קצת לכי יקח ונראה כספק וק"ל:

דף ה:

ברש"י ד"ה בקדושין כו'. נקיט כי האי לישנא נתן. הפ"י ז"ל נתקשה בהבנת כוונת רש"י ז"ל. ולענ"ד הברור שט"ס יש וצ"ל נקיט כי האי לישנא בקדושין נתן הוא. ועיקר רוצה רש"י אך ליישב לישנא יתירא של מלת בקדושין. דהא פשיטא שכל דברי המס' בקדושין איירי וגם הענין על עצמו מוכיח דבקדושין איירי. לזה כתב רש"י משום דבעי למיתני סיפא וכן בגירושין נקיט בריש בקדושין [שוב ראיתי שכבר הגיה המהרש"ל הכי] וכן מבואר בהר"ן ור"ל שהוא תקון לשון נופל על לשון וק"ל:

דף ו.

ואמר ר"ה אמר שמואל הלכה כר"י. לפום ריהטא יש להקשות הא ר"י פי' לקמן משמי' דשמואל והיא שעסוקין כו'. ומדקאמר הגמ' כתנאי עלי' משמע דשמואל באותו ענין ממש קאמר. וא"כ לימא דהכי איירי במדבר עמה ומענין לענין ולכך צריך ללשון קדושין. ועיין בהרשב"א דמפרש הכתנאי באופן אחר ואתיא שפיר:

דף ז.

וצריכא דאי תנא קדושין משום דאיתתא בכל דהוא ניחא לה. מכאן יש להקשות על גירסת ופי' רש"י ז"ל דף ב' ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקני' נפשה. הרי חזינן מבואר מתוך מתני' דאשה אינה נקנית בחליפין ומטעם דלא מקנה נפשה אפילו בקנין שכל דבר נקנה בו. והיאך אפשר לומר דיהא חשוב הנאת פרוטה לגבי אשה מה שאינו חשוב לכל מילי דהיינו קנינים של תן מנה לפלוני וכדומה. ומשום דאשה בכל דהוא ניחא לה משא"כ לפי' ר"ת הוא מיושב ודוק:

דף ז:

תוס' ד"ה חציך בפרוטה וא"ת וכו' לעני"ד יראה דאי משום איבעיא זו לא הוו מוכרחים תוספות לבא לתרוצם. דהקושיא יש לדחות דכיון דאמר חציך בפרוטה י"ל דלא נתרצית כ"א לחצי' בפרוטה אחת ומה שגלתה דעתה להתקדש באידך חצי' היינו בעד פרוטה ב' ונמצא כשנתן פרוטה א' לא חלו כלל. וכן בפרוטה ב' נהי שנתרצית לכולה מ"מ לא נתרצית כ"א חצי' בפרוטה אחת ולא כולה בעד פרוטה אחת. ואולם מכח האיבעיא אחרונה של ב' חציך בפרוטה דבריהם יותר מוכרחים וק"ל:

דף ט.

תוס' ד"ה הלכתא נינהו כו'. דבעל כותבו ולא דמי למכר כצ"ל. או שב' תיבות אלו ודמי למכר הם מיותר. וכנראה מהגה' מהרש"ל ומהרש"א בדבור שלפני זה ע"ש:
בתוס' הנ"ל תימא וכו'. ולענ"ד י"ל ההלכה הי' סתם של קדושין בעל כותבו ושל מכירה מוכר כותבו. ועדיין י"ל עד דמקדש בכסף וגם שטר כדאשכחן במכר אתרא דלא קנו בכספא ואתא קרא להקיש הוי' ליציאה מה גט גומר ומוציא אף שטר גומר ומכניס כדאיתא ע"ב אר"נ בר יצחק ע"ש וק"ל ובלא ההיקש ה"א נמי דלקדושי שטר צריך נמי ביאה:

דף טו:

תוס' ד"ה אמאי קאמר. בא"ד. וא"ת אכתי היכי בעי וכו'. אין להקשות דנימא מוכר עצמו לישראל יוכיח דלא שייך גבי' שלא יטמע. ואעפ"כ נגאל באלה מוכי תשיג. דזה אינו דלפי סברא זו כמו שמגרעת כח ג"ש דש"ש. ה"ה דמגרעת הילפותא דוכי תשיג ואף מוכר עצמו ליכא למילף שיהא נגאל באלה וק"ל:

דף טז.

בשטר מנ"ל. בריטב"א הניח בצ"ע למאן דלא יליף ש"ש מנ"ל במוכר עצמו דנקנה בשטר והי' נראה לפום ריהטא מהכא להוכיח דלא כתי' ריטב"א שמתרץ דלא כתוס' דף ט"ו ד"ה ואידך כי אם שאנו סוברים לפי האמת תנאי פליגי בש"ש ע"ש בדבריו שמתרץ. בזה שיטת הרמב"ם והש"ך ח"מ סי' פ"ו מביאו ומשיג בתי' הריטב"א זה על התשובת המתמי' על הרמב"ם. אבל מהכא מוכח כדעת התוס' דלפי האמת מסקינן דכ"ע ילפי ש"ש. ובספר ע"י תי' קושי' הריטב"א בזה האופן. דלבתר דאשכחינן מקרא דע"ע מוכר עצמו נקנה בכסף כמו מכרוהו ב"ד ולא מחלקינן בין נמכר מדעתו לנמכר בע"כ. שוב ליכא למפרך על קנין שטר אשכחן וכו' ע"ש ומלבד שדבריו דחוקים ואינם דומים לדברי תוס' ד"ה אמאי. אלא דקשיא לי על דבריו ועל דברי עצמי שכתבתי לעיל ליישב קושית הריטב"א. ומשום דלפי האמת כ"ע ילפי ג"ש דש"ש. דא"כ האיך אזיל שטת התוס' ד"ה הואיל דף י"ד ע"ב שכתבו הואיל וכל קנין דנכרי בע"ע אינו אלא בכסף ולא בשטר. משא"כ ישראל דאית ליה קנין שטר מנ"ל בכסף. ת"ל לאותה ה"א שטר גופא בע"ע בישראל מנ"ל במוכר עצמו. ומכ"ש דלא מקש' מידי אלא למאן דלא יליף ש"ש מנ"ל אדרבא למאן דלא יליף נמצא אף לישראל אינו נקנה בשטר במוכר עצמו ושפיר איכא למילף דנקנה בכסף כמו לעכו"ם. לכן הנראה ביישוב קושי' הריטב"א מעיקרא דבלא זה קשה מאד קושי' הפ"י מה מקשה הגמרא בכסף מנ"ל מה"ת לא ולמה יגרע מכל הקנינים. ומה דמשני דמזה הכריח רש"י ז"ל לפרש דסוגיא אזלא לר"ל ור"ל בכסף מנ"ל דילמא בשטר. לענ"ד זה אינו דא"כ הי' נשאר בקושי' מנ"ל לפי האמת דמשיכה בע"ע לא נקנה. וכאשר באמת הע"י הניח בצ"ע. והברור לענ"ד דכל עיקר קנין משיכה במטלטלין יצא לנו פשטותו דאיירי ביה קרא ושהם חשובים קנין משום דבמציאה והפקר ליכא קנין אחר. כמבואר במס' בכורות דף י"ג בתוס' ד"ה מיד עמיתך. ומציאה והפקר ודאי דלא שייך כלל בע"ע משא"כ בעבד כנעני שייך בי' הפקר אם אינו רוצה לזכות בעצמו. כמו שביאר הפ"י עצמו בפרק השולח ע"ש או בקטן כמבואר בח"מ סי' קע"ג, וכן נראה מפשטות לשון הריטב"א דמשיכה לא שייך כלל בע"ע וא"כ הדרא קושי' הפ"י למקומה. ומכ"ש מה שהקשה לפי' התוס' דמפרשו הסוגיא אליבא דר"י דאית ליה דבר תורה מעות קונות א"כ מה מקשו הגמ' מנ"ל. ומה דמשני דהתוס' הכא בשטת רש"י דבכורות אזלו דמהקדש יליף לה וזה לא שייך בע"ע. מ"מ קשיא כיון דחזינן עכ"פ דכל מטלטלין ד"ת מעות קונות מה"ת למעוטי עבד עברי. ותו המעיין בתוס' גיטין דף ל"ח ע"ב יראה דאף בע"ע שייך היקש כשאמר לדמי בפירוש. לכן הנראה לענ"ד מה דמקשה הגמ' ע"ע בכסף מנ"ל. היינו משום

דע"ע גופו קני וליכא לדמוי' לכל הקנינים שהאדם מקנה ממונו בעד כסף. משא"כ אדם המקנה גופו כל כמה דלא אשכחינן דנקנה בכסף מן הסברא י"ל שאינו נקנה כ"א ע"י מעשה בגופו כמו שטר וחזקה. ומה דכתיב אותם י"ל למעט קנין כסף. ועל דרך שהגמ' מסי ואשה בפחות מפרוטה לא מקני' נפשה. ככה י"ל אדם מישראל בכסף לא מיקני נפשי' קנין הגוף. וא"כ י"ל דדוקא על קנין כסף שייך למיפרך אשכחן ע"ע הנמכר בע"כ כיון דדעתו לא בעינן שפיר נקנה בכסף. אבל המוכר עצמו שייך לומר כדלעיל אבל על קנין שטר מה שהגמ' חקרה מנ"ל. היינו אם לדמותו לקרקעי או למטלטלין. וכיון דחזינן דנמכר בע"כ נקנה ויש לו דין קרקע שיהא נקנה בשטר. תו אין לחלק ולהקשות אשכחן הואיל ונקנה בע"כ דאינה סברא כלל לענין שטר לחלק בהכי ודוק:

דף יז.

תוס' ד"ה חלה. בא"ד והיינו דכתיב כי משנה כו' והלכך היכא כו'. אין להקשות לפי זה מנ"ל לר' יצחק דף ט"ו למילף מזה דרבו מוסר לי שפחה כנענית. דלמא להכי הוא דאתי י"ל דילפותא דר' יצחק מבך יתירא הוא דדריש ודרשא דהכא משכיר שכיר נפקא וק"ל:

דף יח.

מי כתיב עם קוניהו ולא עם יורשי קוניהו. י"ל א"כ מנ"ל דאינו עובד לא את הבן. וי"ל דודאי עם קוניהו משמע ליה מיעוטא ולא עם הבן. אלא דס"ל אי ליכא דרשה ממקום אחר דאית לי' יורשים. י"ל דאדרבא משום הכי מיעט רחמנא הבן משום דל"ל יורשים. דבשלמא אם כתיב בהדיא ולא עם יורשי קוניהו. ש"מ מדקרינהו יורשים דאית לי' יורשים. אבל השתא י"ל כנ"ל להכי מוכרח למילף ממקום אחר דאית לי' יורשים. אבל ודאי המיעוט דקוניהו ולא עם בניו אית ליה וק"ל:

שם ת"ר יש בעברי וכו' ובמיתת האדון. וקשה הא עובד הבן וצ"ל דאיירי בנרצע ובכל הסוגיא אינו מזכיר נרצע בשם ע"ע סתם. ועכ"ז עדיין מה דקאמר משא"כ במיעדת הא נמי נפקא במיתת בעלה. ואף כי נדחק במיועדת לבן אכתי קשה מה ס"ד בזה דלא ליבטלו הילכתא מינה. מה"ת כשיעדה לבן שתצא במיתת האב הא כל ילפותא דאינה עובדת הבן מהיקש נרצע ושם לא שייך יעוד. ותו יש לתמוה למה שבק מה דתנן ובגרעון כסף. ובס' ע"י הרגיש ודחק בלא טעם. ולענ"ד העיקר שהוא ט"ס וצ"ל במקום ובמיתת האדון ובגרעון כסף דתו ל"ק מידי:

דף יט.

תוס' ד"ה אומר. וי"ל דבדעת אחרת כו' הפי' בדברי תוס' לענ"ד מבואר בהר"ן. ור"ל דודאי זה לא איצטריך למילף מדר"י ב"ח דבדעת אחרת יש לה זכיה דאי צריך למילף מהתם ליכא לאלפינהו דשם מחילת שעבוד שאני. אלא דזה סברא חיצונה הוא אך מה דצרכינן למילף היינו זה כמו דשם ע"כ אמרי' דהוי כאלו נתן לה רשות להתקדש ואמר לה צאי וקבלי קדושיך. דאל"ה לא היה אומר הכתוב שיהי' מועיל לענין ייעוד [ה"נ אמרינן דהרשות מועיל] ומכת זה אנו אומרים דחשיב מה שהוא זוכה כאלו זכה בהן האב הואיל דהאב ממילא זכי בשבח נעורי' וחשיב כאלו זכה האב במה דזכי' איהו אף דודאי ל"ל יד לזכות לאחרים. מ"מ יש לה יד לקבל קדושין על דרך הנ"ל בשאמר לה צאי וקבלי קדושיך. דהיינו שהוא זוכה יען ודעת אחרת מקנה לה. ותו חשיב כאלו בא ליד אביה כיון שאביו ממילא זכי במה שזכתה איהי ודוק. ועל דרך הנ"ל נמי מבואר בהרא"ש. אך קצת מחולק עם הר"ן ע"ש ודוק:

דף כב:

עבד כנעני נקנה בכסף. ידוע דיש ג' סוגים. מוכר עצמו. ומכרו כותי. ומכרו ישראל. ועל כולם נאמר דנקנה בכסף. וא"כ לענ"ד הברור נהי דקי"ל כל מה שקנה עבד קנה רבו ההוא כסף שמקבל במוכר עצמו ודאי דידיה הוא ומצי למעבד בי' מאי דבעי. דאל"ה למה חזי' ליה ובתמורת מה מקנה נפשיה הא לא מקבל מידי דחזי לי' וא"כ לפום ריהטא קשיא לי מאד סיפא דמתני' דפליגי ר"מ ורבנן. דלר"מ לא מצי לאשכוחי דקונה עצמו בכסף כ"א ע"י אחרים. ואף רבנן דפליגי עלי' לא אשכחו אלא בשל אחרים. והרי במוכר עצמו שפיר איכא לאשכוחי דקונה עצמו בכסף ע"י עצמו בלא אחרים. בההוא ממון דאית ליה מה שקיבל מיד רבו במכירת גופו. וצ"ע כי באמת חפשתי בפוס' ולא מצאתי מתעורר להודיע מה יהא על כסף זה שמקבל העבד במוכר עצמו:

שם **משיכה** דבמטלטלי איתא, במקרקעי ליתא לא קתני ק"ק לי הכל קשיא כיון דליתא במקרקעי למה יקנה בעבד הא מוקש לשדה וליקש נמי לזה למה דשדה לא נקני אף עבד לא יקני. וכ"ת מה דלא קני משיכה בשדה היינו משום דלא שייך גבי' משיכה. הא ליתא שהרי זרעים שבעציץ נקוב אף דשייך בו משיכה אינו נקנה במשיכה כיון דהוי קרקע:

דף כג.

רש"י ג' מחלוקות בדבר. ורבנן דמתני' בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים דזכות הוא לו. לשון זה ודאי מורה לשיטת הרי"ף דטעמייהו דרבנן בכסף ע"י אחרים חלוק מטעמיה דר"מ והנ"מ עיין בהר"ן. ולענ"ד שיטת הרי"ף מוכרחת דאלו לשיטת הרא"ש דטעמייהו דרבנן נמי משום דקבלת רבו גרמה לו. קשיא האיך למד רבא דף ו' דין קדושין מדין עבד כנעני. הא ודאי דלא שייך גבי קדושין ההוא סברא כלל ובעינן דעת הקונה דהיינו האיש. וא"כ י"ל נמי דצריך דוקא הקונה להיות נחסר ממון בקנינו. משא"כ עבד דקבלת הרב לחוד גורם הקנין ודוק. ועיין בפ"י וצריך עיון לשיטת רש"י:

דף כג:

נימא בהא קמפלגי. עיין בספרי זה בחדושי ביצה דף כ' מה שכתבתי להכא וכהיום יותר קשיא לי איך אפשר דמצד מתנה מ"ש בתורה אתינן עלי' שהרי מדמה אל אשה לר"מ. וזה תימא שהרי ר"מ ס"ל דוקא בדבר תורה התנאי בטל הא בדרבנן תנאי קיים. כדאיתא כתובות נ"ו ע"ב. וידוע דזכות בעל בנכסי אשתו אינו אלא תקנה דרבנן וצ"ע ודוק שם:

דף כד.

ואלא בזוזי, דידה ומעשר דידיה איש אמר רחמנא ולא אשה. פרש"י אלא בזוזי דידה דנכסי מלוג. איש אמר רחמנא וכו' דאשה כאחר דמי ואף דנ"מ הפירות דבעל. ע"ב צ"ל דמ"מ כיון דהגוף שלה ובהגוף הוא פודה כאחר דמי. וא"כ קשיא לי מה קאמר אלא לאו כי האי גונא דאקני לה אחר מנה ואמר לה ע"מ שתפדי בו אח המעשר ואיפכא שמענא להו. ופי' רש"י רבנן סברי כי אמר לה קני זכה לה בעלה וכי אמר לה ע"מ לאו כלום היא הלכך זוזא נמי דבעל ושליחותו עבדא איש ממעשרו קרינא בו וקשה הא במתנה שנתן לה אחר אף כי התנאי לאו כלום הוא והבעל קני היינו לפירות אבל הגוף הרי הוא שלה לנ"מ. כמבואר בתוס' ורא"ש ע"ש א"כ למה לא תוכל לפדות בהם כמו בזוזא דידה של נ"מ:

דף כו:

אמרו לו אין לו תקנה וכו'. צ"ע הא איתי לו תקנה לאקנינהו באודיתא. ועיין ב"ב דף קמ"ח תוס' ד"ה שכיב מרע ובש"ע ח"מ סי' ר"ן סעיף ג' וברמב"ם פ"ט מהלכות זכיה. ובמרדכי פרק מי שמת. ובתשובת ח"צ סימן ט"ז. ועיין נמי בש"ע ח"מ סי' ר"ג סעיף ט' משמע

כדמוכח מסוגיא דהכא דבברי לא מהני. ומעשה השני דלר"א חלה הי' מ"מ ל"ק די"ל דהי' רצונו שיהי' לו הברירה לחזור אם יעמוד אבל אם בברי נמי שייך צ"ע. כי לענ"ד כל דחיית הגמ' לא שייך בקנין אודיתא ודוק ועיין נמי בדברי הר"ן שהובא בח"מ ריש סי' רמ"ה ועיין בחידושי לב"ק. שוב ראיתי שכבר הרגיש הפ"י אבל דבריו אינם נוחין לי. ושוב ראיתי שכבר קדמוני הרשב"א ז"ל אלא שדבריו צ"ע טובא:

דף כח:

תוס' ד"ה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלי'. במס' ב"מ דף מ"ג ע"א כתבו התוס' עוד י"ל דלר"י דאית ליה מעות קונות ד"ת. נהי דתקנו דלא יקנה מ"מ ההיתר תשמיש הונח להמוכר במקומו. ונמצא דהוי שואל על המעות ומחויב נמי באונסים. ולכך לא יוכל לומר נשרפו מעותיך. ואין להקשות לפירוש זה א"כ בחליפין שור בפרה נמי נימא שמא יאמר בעל הפרה נשרפה פרתיך ולכך לא יקנה וכ"ת גם כשלא יקנה יאמר לו נשרף שורך. ז"א דנמי נימא הואיל וד"ת משיכת השור קונה הועמד היתר תשמיש השיר במקומו ביד בעל הפרה. ונמצא דהוי שואל על השור ומחויב באונסים ועל הפרה נמי מדרבנן דליתקנו דלא לקני משיכת השור כדי שלא יאמר וכו'. די"ל דזה אינו דדוקא גבי מעות דליכא היזק לבעל המעות בההיתר תשמיש דשם מטבע חד הוא שפיר יוכלו החכמים לתקן בהכי שהמעות לא יקנו וההיתר תשמיש יהא במקומו. אבל במטלטלין שבהתשמיש קפידה רבה. איכא לא יוכל החכמים לתקוני בהכי שלא יהא משיכת השור קונה להפרה. ובעל הפרה יהא רשאי לחזור ויהא מותר לשמש בשורו של חבירו. דהא ודאי למפרע גזלן הוי במה דהשתמש בשל חבירו. משא"כ במעל כשמשלם לו אף במטבע אחר אין קפידא. וע"כ יהא אסור להשתמש בשורו של חבירו ויאמר לו נשרף שורך וק"ל. וזה נמי כוונת הגאון פ"י שכתב בקיצור דבריו פה דבחליפין לא שייך טעמא דנשרפו חטיך וק"ל:

בא"ד וי"ל דשמא לפעמים כו' ויאמר הלוקח. לכאורה דברים אלו סותרים עם דבריהם גיטין דף נ"ב ע"ב ד"ה דאתי למימר שכתבו שם דגבי לוקח לא שייך זה. ודבריהם דהתם נמי סותרים דברי שכתבתי לעיל בדין החליפין. וגם לפום רהיטא דבריהם גיטין נראים כסותרים לתי' א"נ שכתבו בב"מ שהבאתי לעיל. דשם משמע דדוקא היכי דשייך לומר אוקמוה אדין תורה יש לו היתר תשמיש ע"ש ודוק. וכדבריהם גיטין פסק בהגהת רמ"א סי' קצ"ט. וצ"ע וכעת אין עמדי שעת הכושר לעיין כל הצורך. ולא רשמתי זה ס"א

לזכרון דברים בעלמא. ועיין נמי בעירובין דף פ"א בתוס' שם ע"ב ד"ה שמא ובסמ"ע סי' קצ"ח ודוק:

בתשובת צ"צ סי' ל"א כתב ואיכא למידק למה הפקיעו חכמים קנין מעות שהוא ד"ת לא הי' להם לתקן כי אם שיהי' באחריות המוכר אף לאחר שקיבל המעות ונקנה הקנין. ותי' דלא רצו חכמים לתקן כך כדי שלא יערים הלוקח שלא לעשות משיכה כדי שישאר באחריות המוכר משא"כ עתה ימהר לעשות משיכה מפחדו שלא יחזור המוכר. ודבריו תמוהי' דא"כ נשאר קושי' התוס' הראשונה. ואי משום דתירצו דא"כ יאמר הלוקח נשרפו חטיך. קשה קושייתו ליתקנו שיהא באחריות הלוקח אף שלא קנה במשיכה לחודה. ועל זה ודאי לא שייך תירוצו דיערים המוכר להמשיך דהא לא בדידיה תליא מילתא. אבל קושייתו מעיקרא ליתא דבשלמא בעניני קנינים יוכלו לתקן נגד הדין תורה שעיקרא במנהגא תליא. כדאשכחן בסיטומתא. משא"כ כשיניחו הקנין במקומו ויתקנו אחרי' שלא כדין במקום דלא שייך הפקר ב"ד משום קנס ודכותיה. זה לא נראה להם לתקן להפקיע ממון מזה לזה שלא כדין. וזה ברור. ונראה גם כן מלשון התוספות וכן מבואר להדיא ברש"י גיטין דף ():

דף כט.

תוס' ד"ה משכו וא"ת ת"ל וכו'. ויש לתמוה מה הקושיא הא קי"ל יש שאלה בהקדש. ועיין תשובת הרא"ש כלל י"ב סי' ב' ובסי' רנ"ח ביו"ד מביא הש"ך. תשובה הנ"ל. וא"כ מצד ההקדש הי' יכול לחזור ע"י שאלה ואלו מצד הקנין שלא יהא כח הדיוט חמור הא אין חזרה בשום צד. ועי' () סי' ר"ט תשובת ריב"ש דן לגבי שבועה ע"ד זה:

דף לב:

תוס' ד"ה ר' יהודא אומר ע"ש היטב ותמוה לי דנראה מסקנתם דאפילו למ"ד משל בן היה לו להחזיר אבידתו. ואביו אומר לו עשה צורך שעה יוכל להחזיר אבידתו משום דלא מיקרי הנאה מן הממון עצמו שיאבד לו ע"י מה שעוסק בעשיית מלאכת האב. נשמע מהם מכ"ש למ"ד משל אב דיוכל לעשות כנ"ל. וכן מתבאר כוונתם בהתחלת דבריהם שלא ירד לדקדק כי אם למ"ד משל בן. אבל למ"ד משל אב חשיב לי' זה מה שלא יחזיר אבידתו משל בן. והרי בגמ' מבואר בהיפוך דאפילו למ"ד משל אב היינו שאינו צריך להוציא ממון מכיסו. אבל טורח גופו מחויב לעשות לו אפילו בביטל מלאכתו וא"כ הוא נפסד ממונו ע"י טירחת גופו שמחויב לעשות שעה זו לאביו מה שמצוה עליו.

ומ"ש הפסד ממון שע"י ביטול מלאכתו. ומ"ש הפסד אבידה שע"י ביטול התעסקות בהחזרה. וצ"ל דשאני ליה בין הפסד שכר ריוח ביטול מלאכתו שאינו נקרא משל בן משא"כ הפסד אבידה שכבר הי' ממונו דשפיר נחשיב משל בן. עכ"פ נשמע מיניה ודאי שהתוס' פוסקים בפשיטות לכ"ע שאבידתו קודמת למצות כבוד ותימא לי קצת שלא הועתק דין זה בפוסקים לא בי"ד ולא בח"מ. ולפי הכוונה ראשונה הי' נראה להשוות לדין ביטול מלאכה. וצ"ל עוד דסברא שמחלקים התוס' דלא מחויב משל בן אלא בשנהנה מן הממון עצמו אינה דוקא כי אם במשל בן. אבל בשההפסד לא מקרי של בן כמו ביטול מלאכה שהוא רק מניעת ריוח תו לא מחלקינן שיהא דוקא נהנה מן ההפסד ודוק. וכנראה מהשמטת הפוסקים דין זה לענ"ד דסברו דהוא בכלל מה שהעתיקו הנאמר במשנה אבידתו ואבידת אביו שלו קודם. ומי לא עסקינן שאביו אמר לו הנח אבידתך ובקש שלי. דבזה מצות כיבוד נמי אית בי' כמו להכניס ולהוציא. וש"מ כנ"ל דאבידתו קודמת למצות כיבוד. אבל דעת הר"י נראה בביאור מדלא הקשה בפשוט מההוא מתני' על מ"ד משל בן. ש"מ דס"ל דאבידת אביו לא הוי בכלל כיבוד. וכן נראה להדיא מדבריו בתוס' ב"מ ל"ג ע"א ד"ה אבידתו. ולענ"ד דעת התוס' צ"ע ודעת הפוסקים נראה נכונה:

דף לג:

מפני לומדי' עומדים מפני' מיבעיא. עיין בהר"ן קושי' ממס' מכות. ולענ"ד נראה ליישב ע"פ מה דאיתא בתר הכי כלום תורה עומדת מפני לומדיה לייט עלה אבייי. ויש לדקדק מה טעמי' דאביי. ונראה דטעמיה ע"פ דברי רבא דמס' מכות. דהא יש לדקדק על דברי רבא האיך קרי להו רק טפשאי ואמאי לא קאמר דעברו אדאורייתא. דכולי תנאי סברא דגברא רבא דמשמעו זקן וחכם מדאור' חיובי מחייב. ואפילו ביניק וחכים פסקינן הלכתא דין התורה חיובי מחייב וש"מ דרבא איירי התם בשאר אינשי דלא קיימו היינו בשעה שעוסקים בתורה וסברו כדר' אלעזר כלומר כלום תורה עומדת מפני לומדיה והא תינח אלו לא היו עומדים בשעה שעוסקים בתורה אף מקמי אורייתא שפיר דאפשר היו סוברים דה"ה תורה מפני תורה נמי אין עומדים. אבל כיון דעומדים מקמי אורייתא ש"מ דסברו דתורה מפני תורה עומדת ובזה הם טועים דגברא רבא אפילו בשעה שהם עוסקים בתורה נמי מחויב לעמוד דהגברא רבא הוא גופא מקרי תורה. יען שעל פיו נתפרשה התור' כדמביא ראי' מארבעי' יכנו נמצא כמו שאתם עומדים תורה מקמי אוריי'. כן החיוב מקמי' דגברא רבא דהוי נמי תורה מפני תורה עצמו. אבל ודאי התורה עצמה יש ללמוד מק"ו מלומדיה דהא כל חשיבות לומדי' היא מאתה וכ"ש היא עצמה. ושם לא

ביאר כי אם דהגברא רבה דין תורה עצמה נמי יש לו. ומזה למד אביי דפליג ולייט וק"ל. ופי' זה נוטה על דרך תי' הר"ן אלא דקשיא עליו למה לי' לרבא לבאר דבריו מארבעים יכנו. הוי לי' לומר בקיצור כתירוץ תוס' באמת דהיינו הטפשות דהא תורה לא ידענא כ"א מכח ק"ו דלומדיה. ועל תירוץ תוס' שהביא פשיטא דזה קשיא משא"כ לדברי שפיר. עיין היטב ודוק:

דף לד:

ולילף מת"ת. תוס' שם מקשו דהא אמרינן ביבמות לקולא ולחומרא כו' ע"ש ועיין נמי קדושין ס"ח נמי הכי איתא והתוס' הכא. וגם בפסחים מ"ג ע"ב ד"ה ס"ד הקשו כמו הכא. והדבר צריך חיפוש בש"ס אם סוגי' הגמ' השתמשה בסברא זו של קולא כו' לחומרא מקשינן אף בקיום מצות עשה. ואולם אם לא נמצאת הסוגיא כי אם במניעת מעשה כמו שהוא בב' המקומות הנ"ל. לענ"ד יש ליישב קושייתם בפשוט ודוק:

דף מא:

בתוס' ד"ה שכן ישנן במחשבה. בס' עצמות יוסף מדקדק קצת בדברי' עכ"פ המקשן דהק' אשכחן גירושין הלא הוא עצמו שהקשה לקמן תרומה מנ"ל. וכיון שידע עכ"פ דגירושין ותרומה ישנו בשליחות מה צריך לו לדרוש על קדושין מנ"ל ת"ל מבינייהו דגירושין ותרומה. ולענ"ד מעקרא לא קשיא מידי ומוכרחים אנו להההיקש דויצאה והיתה. דהא איתא במס' כתובות ע"ד והא ביאה דלא אפשר לקיומי על ידי שליח וקא הוי תנאה. התם משום דאיתקוש הוויות להדדי. הרי חזינן דקידושי ביאה לא אפשר למיהוי ע"י שליח. וא"כ פשיטא אי לא כתיב ויצאה והיתה להקיש הוי' ליציאה. ה"א דנקיש הוויות להדדי וכמו דהוי' דביאה ליתא ע"י שליח ה"ה כל הוויות לא יתקיימו ע"י שליח. ולכך צרכינן להיקש וא"כ באמת לק"מ. והמסדר השקלא וטריא באמת לא הי' צריך לומר מה לגירושין דבע"כ. אלא בפשוט מה לגירושין דאינם אלא סוג אחד דאפשר למיהוי ע"י שליח. תאמר בקדושין הואיל ויש הוי' דביאה דא"א למיהוי ע"י שליח נקיש הוויות כולן להדדי אלא משום דאיהו בדרך אלו לא נאמר כלל ויצאה והיתה קאמר נקיט פרכא פשוטה בלשונו. אבל באמת י"ל כנ"ל וק"ל. ואפשר יש לדחות משום אין דנין משא"א: **שם** בתוס' ד"ה נפקא לי' וי"ל דהא וכו'. ע"ש מהרש"א מה שהקשה על תי' תוס'. והגיה דצ"ל והיינו טעמא דבחטאת לא כתיב אותו אפילו בע"כ והילכך כיון דאי איתא קמן אין מקריבין אותו בע"כ וכו' ע"ש. ולענ"ד לא פעל מאומה בהגהתו שהרי בהדיא מבואר

בר"ה דף ו' ד"ה יקריב אותו דכל הדרש דאותו שיקריב בע"כ מיותר. דהא בכל מ"ע מכין וכופין אלא דאתא לאפוקי מדרשה דלרצונו ע"ש. ומכח זה הכריחו שם דמה דתנן חייבי חטאות אין ממשכנין היינו אך קודם שבא לבל תאחר. אבל אח"כ חייבי חטאת נמי ממשכנין וחייבי נדבות אפילו קודם שעברו בל תאחר ממשכנין. ואמת שבהרמב"ם סוף פרק י"ד מע"ק מבואר היפוך דברי תוס'. ואולם אפשר ליישב קצת הגהות מהרש"א על פי דברי תוספות בכריתות ריש פ"ג שהוכיחו מדר"מ חילוק אחר שדוקא בידע שמחויב חטאת ואומר שלא ניחא לי' בכפירה הוא דאין ממשכנין הא בדטעה שסובר שהוא פטור ובאמת הוא מחויב כופין אותו ודברים אלו סותרים למה שכתבו פ"ק דר"ה הנ"ל. דהא לדבריה' בר"ה י"ל אפילו בשאומר לא ניחא ליה נמי ממשכנין וכופין ומה דתנן חייבי חטאות וכו' היינו רק קודם בל תאחר ונמי ל"ק לר"מ מידי אלא ש"מ דשם אזלו בשטת הרמב"ם דאף חייבי נדבה נמי אין ממשכנין עד אחר בל תאחר אבל עם כל זה אין הגהות מהרש"א עולה דאיך אפשר לומר דלהכי בחטאת היכי דאיתא לקמן אין מקריבין בע"כ משום דלא כתיב אותו בחטאת. וזה ודאי תמוה דהא כבר הוכיחו בר"ה דאותו לא איצטריך כלל גבי נדבה כיון דקי"ל בכל מ"ע כופין ולא נכתוב כ"א להוציא ממשמעות דלרצונו. וא"כ ע"כ אף לדבריהם דכריתות דחייבי חטאת אין ממשכנין בדאמר לא ניחא לי בכפרה. אין הטעם משום דלא כתיב אותו דמה בכך הא לרצונו נמי לא כתיב גבי' ונמצא ת"ל דכל חייבי עשה כופין. אלא ש"מ דהטעם פשוט דאין ממשכנין להביא הקרבן בע"כ דכיון דאומר לא ניחא לי בכפרה הוי זבח רשעים תועבה כמבואר דבריהם חולין דף ו' ע"ב. עכ"פ מוכח מדבריהם כריתות היכי דלא שייך ההוא טעמא כגון שטועה בדין באמת ממשכנין. וא"כ הגהתו ודאי אינה נכונה. וגם סברת התוס' לא אזלה שפיר לתלות לחלק בדין שלוחים בין בע"כ דחטאת לנדבה ודוק כי צ"ע, ולכן הנלענ"ד אפשר להגיה הכי והיינו טעמא משום בחטאת לא כתיב לרצונו. והלכך כיון דאי איתא לקמן מקריבין אותו בע"כ וכו' כדאיתא לפנינו ור"ל דדוקא בנדבה דכתיב לרצונו אין מקריבין כלל בלא דעתו וכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ולכך () דאין שייך שליחות משא"כ בחטאת היכי דאיתא לקמן והוא כענין דממשכנין לשיטתן או דר"ה או דכריתות אז מקריבין בלא דעתו כלל כיון דלא כתיב גבי' לרצונו ולכך י"נ דאיתא לגביה דין שליחות:

שם בתוס' ד"ה הנכרי והכותי. המהרש"א הניח בקושיא מה דוחקו של תוס' לפרש ואי משום מירוח העו"ג דאיירי שמירחו ישראל. ומאי קשיא לימרו דת"ק סובר כתנא דדגון כותי חייב. ולענ"ד ודאי לאו משום קושי' התוס' הוצרכו לפרש הכי. כי אם כדי ליישב קושי' הגמ'. דאל"ה אלא דת"ק איירי אפילו בדיגון כותי. א"כ ר"ש דפוטר אינו אלא

בהכי. ומטעם דס"ל דיגון כותי פוטר א"כ כשמירחו ישראל מודה דמדמעת אם תרם הכותי תרומה מתבואה זו שמירחה ישראל. וא"כ מה מקשה הגמ' לר"ש. הא לר"ש נמי משכחת דכותי שייך בגווה. לכך הוכרח ר"ת לפרש דסתימת פלוגתא זו אינה ענין לשום מחלוקת תנאים. כי אם דהת"ק איירי בדיגון ישראל ודגן ישראל ואפילו הכי פוטר ר"ש מדרשה דב"י ושפיר מקשה הגמ':

ואולם יש להקשות לפי' התוס' בדרך חידוד לפירושם אף לת"ק מי ניחא. דהא פירשו דחיוב ת"ק אינו כי אם בשמירחו ישראל. ועל כורחך היינו כשמירחו ישראל תבואת הכותי דאלת"ה אלא שקנה הישראל מן הכותי השיבולים ומירחו וחזר וקנה הכותי מן הישראל התבואה זה ממועט מזרעך ולא לוקח:

[הגה"ה] אמת שבתוס' ב"מ דף פ"ח ד"ה תבואות מבואר בדבריהם דזה שפיר מקרי זרעך. כיון דהדר מוכר וקנה. אבל לשונם פה לא משמע הכי מדסתמו וכתבו ואח"כ מירחם ישראל ולא כתב ואח"כ מכרם לישראל ומירחם. וגם דבריהם דלשם אינם מוכרחים כ"כ ע"ש ודוק. אחר העיון ראיתי שבדיוק גדול לא כתבו תוס' הכא שחזר ומכרו לישראל ומירחם הישראל וחזר וקנה הכותי. דזה ודאי לוקח מקרי ולא זרעך. אף שהוא הי' המוכר ראשון כיון שבשעת מירוח הי' ביד המוכר לו. ודוקא במס' ב"מ שפיר כתבו כיון שבשעת מירוח הי' בידו בשחזר וקנה מקרי זרעך. ע"ש היטב ודוק. וא"כ כל דברי נכונים וברורים:

וא"כ הא ניחא בשאין שליחות לכותי. אפילו במידי דשייך בגוי' וה"ה דאין לישראל שליחות לכותי אפילו במידי דכותי שייך בגווי' דזה נלמד מזה ושפיר הוי כשמירח ישראל תבואות כותי דיגון ישראל ולא דיגון כותי משא"כ אם נאמר דבמידי דשייך יש שליחות זה לזה הלא פשיטא אף כשמירח ישראל תבואות גוי בשליחותו דהוי דיגון כותי ופטור אף לת"ק. וא"כ ל"ל גם אתם למעט שליחות כותי בתרומה ת"ל דלאו בר תרומה הוא דהא אי לאו גם אתם ה"א דיש שליחות לכותי במידי דשייך. וה"ה דיש שליחות לישראל לכותי במידי דשייך. וא"כ כשמירחו ישראל הוא דיגון כותי ופטור. ונמצא דליכא לאשכוחי כותי בתרומה. וממילא ידעינן דא"א להיות שליח לתרום ואתם גם אתם ל"ל:

ועל פי זה אפשר ליישב קושי' התוס' גיטין דף כ"ג ע"ב ד"ה אתם. בדרך חידוד דהנה התוס' כתבו שם וי"ל דמ"מ כיון דדרשינן שליחות מתרומה מגם אתם. ומינה ילפינן בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם. וכבר הרבה הפ"י שם לתמוה על דבריהם אלו. דהא בעלמא אף לר"ש לא אצטרכינן למילף שליחות מתרומה. כי אם

מביניי' דגירושין וקדשים. ולכן אומר דודאי פלוגתת הת"ק ור"ש הכא היינו כדהקשה המהרש"א דפליגו בדיגון כותי אי חייב או פטור. ומה שהקשה הגמ' ולר"ש אתם גם אתם נ"ל קאי הקושי' היטב. ול"ק כמו שכתבתי לעיל דילמא ר"ש מודה כשמירח ישראל. ונמצא דאף לר"ש משכחת כותי דשייך בתרומה דנפשי'. דמ"מ קשה אתם ל"ל כמו שהקשיתי לעיל בפי' התוס' לת"ק ע"ש ודוק היטב. והוכרח הגמ' לשנויי דגם דתרומה איצטריך לידרוש שליחות בתרומה גופה. ומ"מ מוכח ממילא דבכל התורה אין שליחות לכותי אף בדשייך בו. דהא בודאי בזה צדקו דברי תוס' דכיון דבתרומה נדרש שליחות מגם אתם. מסתמא לא מרבינן כי אם דומיא דאתם. נמצא ממילא מירח ישראל תבואת כותי או איפכא למה דנפקא מיני' בתרומה. ודאי מסתמא דאין שליחות. ונמצא דמשכחת באמת כותי בתרומה לר"ש אפילו. דהיינו כשמירח הישראל דמודה ר"ש. ואעפ"כ חזינן בתרומה דאין כותי יוכל להיות שליח ישראל לתרום. דהא זה מסתמא נדרש כיון דגוף שליחות התרומה מגם נדרש מסתמא לא מרבינן כי אם דומיא דאתם ואמאי הרי הכותי שייך בגוי' דהיינו ע"י מירח ישראל. ש"מ דזה לא מהני. וה"ה בכל התורה. ודוק:

דף מא:

ולר"ש דפוטר אתם גם אתם למה לי אצטריך וכו'. קשיא לי א"כ בכל הש"ס דקי"ל אין שליחות לגוי ואפילו במידי דשייך בי' כגון מקח וממכר. וכי לא אתי' כר"ש. דהא לר"ש באמת לית לן ילפותא לזה. ואפילו לרבנן דפליגי עלי נמי קשיא. דהא איכא למימר דלהמסקנא דמסקינן איצטריך. רבנן נמי לא פליגי עלי' דר"ש בזה ואצטריכי גם לרבות שליח. וא"כ ילפותא דר' ינאי דמה שלוחכם בני ברית מנ"ל. ולרבנן דכותי שייך בגוי' באמת יוכל להיות שליח. אך לזה י"ל דר' ינאי בלא יתורא דגם נמי יליף מהיקש הואיל והשליחות נתרבה מגם אתם מסתברא דלא יליף אלא דומיא דאתם בני ברית. וכיון דלרבנן כותי שייך בתרומה. ואעפ"כ נתמעט משליחות שפיר איכא למילף בכל התורה. משא"כ לר"ש קשיא בכל התורה מנ"ל דאין שליחות למצרי וצ"ע. דהא לדידי' אף אם נקיש אינו אלא מילתא דמסתביר בלא זה דהיינו דומיא דגירושין מידי דנא שייך בי' כלל. שוב מצאתי בתוס' גיטין פ"ב ד"ה מה אתם שהרגישו בזה:

דף מב.

תוס' ד"ה ודילמא שאני התם, ע"ש ובמהרש"א שכתב על התי' אין דבריהם מוכרחים והדין עמו. גם עיין לעיל מזה בדף מ"א ע"ב תוס' ד"ה נפקא לי' מדר"י בן קרחא. וגם על תירוצם התמי' המהרש"א כהוגן. ומה שהמהרש"א רוצה להגיה כדי לקיים תירוצם. נעלם ממנו דבריהם עצמם במס' ר"ה דף ט' בהסוגי' דכופין אותו. תראה שאף לדבריו אין קיום. ולהכי נלע"ד לתרץ ב' קושי' תוס' בדרך אחד פשוט. דהנה איתא במס' יומא דף נ' איבעי' אי הכהנים מקופי' מתכפרים או מקביעותא וסליק בלא איפשטא ובסוף הסוגי' מקשה ות"ל אשר לו אמר רחמנא. ומסיק ולטעמך אחיו הכהנים אי לאו דקני בגוי' היכי מכפר להו אלא שאני בי גזא דאהרן דרחמנא אפקרי' גבי אחיו הכהנים. ה"נ שאני בי גזא. וידוע דאם מקבוע יתכפר. מקרי הפר דשותפין כדאיתא ריש האיבעי'. גם נשמע מדכתיב וכפר עליו ועל ביתו שהכהנים מתכפרים בו. מזה נולד הספק אם מקבוע ונקראו שותפין. או דאך מקופיא ומ"מ שותפין לא מקרי וח"כ ר"י בן קרחא מוכרח להלימוד דושחטו אותו. דאלו מדאצטריך ושחט את פר החטאת. לא היינו יכולים ללמוד שליחות חלא להיכי דאית לי' שותפות כי אם רצונינו ללמוד מזה שליחות בלא שותפות אמרינן דל"א מקבוע מכפרה והוי שותפין. ואצטריך למכתב ושחט למעט אחיו הכהנים. לכך מוכרחים ללמוד מושחטו דפסח. וליכא לאקשויי קושי' תוס' שני ודילמא דאית ני' שותפות. דזה נלמד לכל הפחות מקושי' תוס' מדאיצטרך בפרו של אהרן. ואמרינן אם אינו ענין לאית לי' שותפות תנהו ענין להיכי דל"ל שותפות. משא"כ לר' יונתן דעיקר דרשה דושחטו אתא לאורויי שכל ישראל יוצאין בפסח אחד. אלא דהגמ' קאמר מיני'. שפיר מקשה ודילמא שאני התם דאית לי' שותפות. דהא באם אינו ענין א"א לאתויי עליו אחרי שלא נכתב בעבור זה ומוכרח לשנויי על הפסוק דויקחו שהוא נדרש באם אינו ענין. וק"ל:

דף מג.

ברש"י ד"ה ולמ"ד אין מלמדין כו'. ומסברא אין וכו'. כנראה מדעתו ז"ל. דאפילו למ"ד אין מלמדין מ"מ מיעוטא נמי לא הוי. לולא דהכא הסברא מכרעת ועיין תוס' ד"ה אלא לעיל דף ל"ה ע"א שם כתבו דב' כתובים הוי כמו מיעוט. וק"ל. וע"ש במהרש"א:

דף מג:

מאי קסבר וכו' הנהו נוגעין בעדותן הן. דאי אמרו לא פרעיני' אמר להו פרעוני. שמעתי קושי' מכבר מאנשי פולין. ועתה הוא בדפוס בספר חדש פני ארי' סי' כ"ג. ומאי קושיא כיון דהשתא שהם טוענים שעשו שליחותן ופרעו למלוה הם נאמנים לגבי עצמן שהמלוה שמכחישן אינו חוזר אלא עלי הלוה לומר לא נפרעתי ממך. אבל הם פטורים.. א"כ כי טענו הדרינהו ללוה נמי יהי' נאמנים במיגו דאי בעו אמרו עשינו שליחותך ופרענו למלוה. וא"כ אינן נוגעים בעדותן עכ"ל. וכדי ליישבה נקדים. דהנה איתא בהר"ן שם דלמסקנא שבועת השלוחים אינה אלא היסת ואינה שבועת המשנה כשבועת חנוני דהתם. משום דליכא שבועות המשנה אלא בנשבעין ונוטלין וכו' שלא כדברי הר"ז הלוי ז"ל שכתב שאף שבועת השלוחים היא בנקיטת חפץ כשבועת המשנה וליתא וכן הבעל מלחמות כתב על המאור שהוא גזירה בלא טעם. ואולם הר"ן לטעמו שכתב בתר הכי. וא"ת למה נשבעין השלוחים כלל והלא אין הלוה יודע אם פרעו למלוה אם לאו ואין לו עליהם אלא טענת ספק ואין נשבעין היסת אלא בטענת ברי. י"ל דכיון שהלוה טוען ברי שמוסר להם והמלוה ג"כ טוען ברי שלא נתנם לו מצרפין טענותיהן ומשביעין אותן. ולטעמו דאך טענת ברי חשבינן שפיר דאינה אלא היסת. אמנם ז"ל התה"ד סי' ל"ח. ואע"ג דשמא הוא דהא לא ידע אי יהיב לי' או לאו והשליח טוען ברי דיהיב לו. נראה דהיינו טעמא דכל היכי דידוע דבא ממונא ליד חבירו וחבירו טוען שנאבד או שנתקלקל או באיזה ענין שהוא נפסד מן הבעלים צריך לישבע שהוא כדבריו ואפילו אם חבירו שכנגדו אינו יודע בודאי להכחישו. והכי איתא במרדכי פרק שבועות הדיינים. ומייתי ראי' מפרק המפקיד דמשביעין אותו שבועה שאינו ברשותו דחיישינן שמא עיניו נתן בה וה"נ איתא וכו'. נמצא לטעמו דמדין שבועת ר"ה הוא דאתינן עליו. פשיטא דצדק דין בעל המאור דאף שבועת השליח הוא שבועות המשנה כמו דינא דר"ה גופי' דהסכמת הפוסקים שהוא שבועת המשנה. והנה קושי' עולם הנ"ל אינו קושיא כי אם לשיטת הרא"ש דס"ל גבי הדין דאל תפרעני אלא בפני עדים דלהכי אינו נאמן לומר פרעתי לך ביני לבינך במיגו דאי בעי הייתי אומר פרעתי בפני פלוני ופלוני ואזלו למדה"י משום שהוא מיגו גרוע דיאמרו העולם הרוצה לשקר ירחיק עדותו כדאיתא בב"י סי' ע' ע"ש]. וכן כה"ג למ"ד המלוה בעדים צריך לפורעו בעדים. אבל אי הי' מיגו שוב שפיר הוי נאמן. לשיטתו הקושיא קושיא. משא"כ להר"ן דסובר דהמיגו הוי מגו טוב. ומ"מ אינו נאמן משום דהוי מגו במקום עדים. דאנן סהדי דכל שאומר המלוה אל תפרעני אלא בפני עדים וכן לרב אסי כשמלוה בעדים. אינו פורע בלא עדים. א"כ הקושיא אינו כלום.

כיון דאף ע"י מגו אינם נאמנים לומר הדרתינהו לך וק"ל. והרא"ש י"ל דאזיל כשיטת התה"ד ובעל המאור דאף שבועת השליח היא שבועת המשנה מבלעדי היסת דתקן ר"נ. וא"כ לק"מ. דבשלמא למ"ד אין צריך לפרעו בעדים מקמא דתקין היסת הי' נאמנים מצד עצמותם לומר הדרינהו ניהלך ונאמנים בלא שבועה ובלא מגו שפיר דאינם נוגעים. משא"כ למ"ד צריך לפורעו בעדים. נמצא כי אמרו אהדרינהו ניהלך. הא אינן נאמנים אלא מכח מגו דמסרינן למלוה ואלו אמרו הכי הא הי' חייבים שבועת המשנה מבלעדי היסת דר"נ. א"כ אף כשטוענים פרעתי לך נמי הי' חייבים שבועת המשנה. כמו דאמרינן גבי שומר דטוען החזרתי על שטר אטו כי טען נאנסו מי לא שבועה בעו. ונמצא דהדר הי' נוגעים בעדותן. ודוק כי כל זה ברור. ואולם כבר כתבתי בצד ספר הנ"ל בלשון זה. בחנם טרח המחבר להשיב בדברים של מה בכך. כי הקושיא מעיקרא ליתא לדעתי. דודאי למאי דקי"ל המלוה בעדים א"צ להחזיר בעדים שפיר הדין אף במוסר לשליח בעדים א"צ למסור השליחות ליד מי שנשתלח אליו בפני עדים ואם מי שנשלח לו כופר לומר לא קבלתי דינו על המשלח משא"כ למ"ד צריך להחזיר בעדים ודאי נמי דצריך למסור השליחות בפני עדים כדי שיפטר המשלח מן המלוה שנשתלח אצלו דזה גופא מסירת השליח חזרם הוא. אלא שסבר דכיון דהן הן שלוחיו הן הן עדיו נפטר באמת המשלח. אבל שפיר מקשה אמאי הא נוגעין הם. עכ"ל שם. וכעת רואה אני דדברים אלו לא אזלו אלא לשיטת הרא"ש הנ"ל דס"ל דהטעם למ"ד המלוה בעדים צריך לפורעו בעדים או לדידן כשאומר אל תפרעני אלא בעדים שהוא מן הטעם שמחויב הנוה או השליח לקיים מה שהוטל עניו שפיר י"ל כנ"ל דלמ"ד צריך לפורעו בעדים גם זה בכלל מה שהוטל עליו שמחויב השליח למוסרו בעדים וכנ"ל. משא"כ להר"ן שהוא אומר בלשון זה דהיינו טעמא דרב אסי מפני ששמו חכמים דעתם של בריות שכל הלוה בעדים אינו פורע אלא בעדים שכיון שרואה דאיהו לא מהימן למלוה שהרי אינו מלוהו אלא בעדים לוה נמי לא מהימן לי' וירא שמא יתבענו פעם אחרת אע"פ שמן הדין וכו' אפ"ה אין עשוי לפרוע אלא בעדים עכ"ל. אליבי' ודאי לא ס"ד לומר דכמו דצריך לפורעו בעדים ה"ה השליח מחויב למסור השליחות בעדים. דהא לגבי מי שנשלח אליו לא שייך הסברא דכיון שרואה דאיהו לא מהימן וכו' שהרי זה לא הקפיד עליו בעדים מעולם. וא"כ לא אזלו דבריו נגד זה כבר כתבתי דלהר"ן מעיקרא לק"מ עיין. ודוק כי זה ברור:

שם מיגו דאי בעי אמרו הדרינהו ללוה. הפ"י האריך להקשות למסקנת אביי במס' ב"מ דילמא גבי מלוה יש להם ספק מלוה ישינה. ומתרץ ע"פ חידושיו ב"מ והם אינם בידי. אבל משמעותו פה דמקמי דתקון ר"נ היסת לא היינו חוששין ההיא חששה דספק מלוה

ישינה אך מדר"נ נתחדשה. וזה ודאי לענ"ד אינו שהרי אביי תי' סברא זו על הקושי' דתני ר' חייא שניהם נשבעין וניטלין דהיינו מתני' כמבואר שם בתוס'. הרי חזינן עכ"פ דמקמי דתיקן ר"נ היסת ואפילו בימי חכמי המשנה חששו לזה. לכן הנראה לענ"ד דמעיקרא לק"מ. דודאי ההוא סברא דספק מלוה ישינה אף כי רחוקה היא אין אנו חוששין לה כי אם היכי שב' בעלי דינין מכחישין זה את זה למען נוקים תרווייהו בחזקתיי' חזקת צדיקים אנו מוכרחים לחוש לזה ושוב בממילא נאמנים בשבועה. אבל ודאי מודה אביי היכי דיש לומר אשתמוטי פשיטא דאין אנו. חוששין לזה. רק שהוא מתרץ אף היכי דלא שייך אשתמוטי מ"מ עדיין אינם חשודים על ממון. והראי' שכל הפוסקים מודו דכופר בפקדון כשר לעדות היכי דשייך אשתמוטי והיכי דלא שייך הוא פסול כמו גזלן ודאי וכמבואר שם בתוס' דעל גזלן ודאי לא אמרינן כלל דילמא משום מלוה ישינה. והיינו טעמא כדכתיבנא. דלא אמרינן ההוא חששא כ"א שלא להוציא שניהם מחזקה. משא"כ כשאחד מהם איתרע חזקתי'. וא"כ הכא ודאי דשייך אשתמוטי ומה"ת לחוש לדבר אחר מ"י הרחוק ושפיר אית להו מגו אם רצונם להשתמש או לגזול יהי' איך שיהי' ודוק:

דף מד.

בה ובשלוחה לא. איכא למידק לפ"ז מה משני התוס' ריש פרקין ד"ה כשהיא נערה דדייק דליתני בתו דלמא אי הוי קתני בתו לא הוי שמעינן אלא דקטנה לית לה יד לקדש עצמה כי הוי אמרינן דהדיוק דדייקינן אבל בה ובשלוחה לא לא קאי כי אם אקטנה. אבל נערה ה"א אפילו בה ובשלוחה. ומה דקתני בו למידק ולא בה היינו משום קטנה לכך תני כשהיא נערה, ול"ק מידי. דהא בו מיותר אך למידק. ועל קטנה אין צריך דכ"ע ידעו דלית לי' יד. ואפילו ביתומה. ושפיר הוי ידעינן דלא אתי לאורויי כי אם אנערה. וא"כ י"ל דלא הוכרחו התוס' דלעיל לומר דלא אפשר למטעי אלו תנא בתו לומר דוקא קטנה כמו בכתובה. דעל דברים אלו יש להשיב קצת אולי סמך שם על הכא שמפרש נערה. אבל י"ל בפשוט דהא מדקתני בו ולא בה. היינו יודעים דבנערה משתעי דאי לקטנה לא צריך וכנ"ל. וק"ל:

דף מד:

בתוס' ד"ה אלא דקדשה וכו'. אף דמהרש"א ז"ל האריך בביאור דברים. לענ"ד העיקר חסר במובן. לכן אבאר שדברים פשוטים. דודאי לשמואל איכא למימר דבדלא שידך אף דליכא למיחש שמא נתרצה. מ"מ י"ל דמיאון בעי אף דאינה צריכה גט. וליכא למגזר

שמא יאמרו. מ"מ חכמים תקנו מיאון כמו שמצינו שתקנו מיאון לנשואי יתומה. משא"כ לעולא שפיר מקשה דאיהו אמר אף לפי' ר"י דבלא שידך אפילו מיאון אינה צריכה. ש"מ דסובר דלא תקנו חכמים מיאון כי אם ביתומה. וא"כ ליכא למימר אליבי' דבשידך ס"ל מיאון לחודא דממ"נ אי חייב בשידך שמא נתרצה הלא גט נמי בעי. ואי לא חייש. מיאון נמי לא תבעי ושפיר מקשה הגמ'. וזה ברור. ומה שכתבו התוס' ולא פליגו. היינו דכן י"ל. אבל להקשות נמי א"א משום די"ל דפליגו בלא שידך דלשמואל מיאון בעי. וק"ל:

דף מז:

נימא כתנאי התקדשי לי בשט"ח כו'. קושי' מהרש"א מפורסמת. ותירוצו דחוק כמבואר בפ"י. ואפשר ליישב דהא יש לדקדק למה דבעי לאוקים דפליגו במלוה להוציאה ניתנה ולר"מ מקודשת בהמעו' בעין שעד כאן לא היתה יכולה להוציאה ועכשיו יכולה. א"כ למה לו לומר התקדשתי בשטר חוב הא במעו' מקדשה. וי"ל ע"פ מה דאיתא בח"מ סי' רמ"א בש"ך פלוגתא במוחל מלוה שיש עלי' שט"ח אם צריך להחזיר השט"ח. ואתיא כמ"ד דצריך להחזיר. ולכך אמר התקדשתי בשט"ח. משא"כ אם נאמר דפליגו אי ברשות מלוה לחזרה קאי ודכ"ע ודאי ס"ל אם מקדש אשה בהלואה דמקודשת כדאיתא ברמב"ם פי' על הנאת מלוה. א"כ קשה התקדשתי לי בשט"ח למה לי. ודוק:

דף מח:

ומה נמצא דקא צייר כו'. תימא לי נהי דלשון נמצא מתפרש יפה למה דאיקום בהכי אבל קשיא למה נקיט הפלוגתא באופן זה. דהא אפילו לא צייר ונתן להשליח בחזקת זהב נמי שייך הפלוגתא אי קפידא או מראה מקום והשליח ודאי קיבל כהוגן שסבר הלא זהב משובח. ודוק כי צ"ע. הגם שיש מידי ליישב ולחלק. אבל משמעות הפוסקים סי' ל"ח לא משמע כלל לחלק:

דף מט:

תוס' ד"ה דברים שבלב. התוס' דחו פי' רשב"ם. ולענ"ד נמי יש להקשות על פרושו ממס' כתובות דף ע"ג ע"ב דמקשה הגמ' ומאי שנא כתובה דלא בעי וגיטא בעי. ומה קושיא הא לאיסורא בעינן ת"כ. משא"כ לממונא דהוי כאלו הותנה כדפי' רש"י התם. וגם ממה שהוכיחו כתוס' התם ובריש יבמות דנמצאת איילונית אפילו בלא התנה כלום אפילו

גיטא לא בעי נמי מוכח דלא כוותי' אלא כפי' התוס'. דעיקר בקפידת הדבר תלי' מילתא. ודוק:

דף נ.

ופשטוהו מהא האומר לשלוחו וכו'. ודילמא למיפטר נפשי' מקרבן קאתי הוי לי' למימר מזיד הייתי. עיין בתוס'. וע"כ ההבדל במה שיהא נאמן לומר מזיד או נזכרתי. ולא בלבי הי' מזה. היינו כמבואר בריטב"א ותוס' רי"ד. מפני שסתם מבני אדם כשאומרים סתם הבא לי מן החלון. אין מקפידים כלל לחלק בין זה לזה להכי כשאומר איהו בלבי הי' אפשר לחושדו במשקר כדי לאפטורי מקרבן. ולהכי אין להאמינו אלא במגו. וא"כ תימא לי מה ענין למפשט מהכא דברים שבלב אינו דברים. דילמא הכא שאני. דהרי איתא לעיל ריש הפרק פיחת י' או הוסיף תרומתו תרומה. וכתבו התוס' וקשה דמ"ש מהאומר לשלוחו צא ותרום וכו' ע"ש. וי"ל דהתם היינו טעמא לפי שאין דרך בני אדם לברור היפות. אבל הכא דיש הרבה בני אדם דדרך לתרום בעין יפה מצי למימר לי' להכי אמדתיך ובטלת דעתך אצל דעתי למה שאמדתיך. הרי חזינן דבמילתא דהרבה ב"א אין מקפידין. ועשה שליח סתם אף כי הוא ודאי לאו בר הכי. מ"מ השליח לא מקרי משנה בשליחותו. דיוכל לומר מדלא פרשת דבריך להכי אמדתיך ובטלת דעתך אצל דעתי. א"כ הכא נמי מדרוב ב"א כשאומרים סתם הבא לי מן החלון אינם מקפידים בין זה לזה. פשיטא דהשליח אינו משנה והוי עביד שליח שליחותי' מדיכול לומר להכי אמדתיך שאתה מן הרוב שאינם מקפידין. ומה ענין זה לזבין אדעתא למיסק. דהדבר בדידי' לחודא תלי' דעל דעת זה לא מכר. ויש לומר שפיר דדברים שבלב הוי דברים. ואם תאמר דאף בזבינא הוי דומיא דשליח. דהדבר לאו במוכר בלחוד תלי' אלא בהלוקח נמי ויוכל הלוקח לומר אני גמרתי ליקנות בסתם ולהכי אמדתיך שאתה מוכר אף בלא אדעתא דלמיסק. ובאמת כל עיקר הסברא דדברים שבלב אינן דברים הוא מטעם דלהכי אמדתיך. קשה חדא דהי' לו למפשט איבעי' זו ממתני' דפיחת י'. דלא הי' צריך להאריכות ולא הי' קשה כלל ודילמא וכו'. ותו עיין בהריטב"א דהראשונים דחקו עצמם מאוד ולהפריד בענין דברים שבלב ממה דקשה להו מכמה ענינים הקדישות ונדרים. שהם ענינים הנוגעים אך אל עצמו ובדידי' לחוד תלי' מילתא. וזה ודאי אינו נשמע כלל משליח וכנ"ל. וצ"ע בתוס' במס' שבועות. וכעת אין עמדי ואקצר:

שם שליח מעל. עיין פרש"י מסיים אבל השתא וכו' ככל התורה כולה דאין שליח לדבר עבירה ועיין לעיל דף מ"ב ע"ב בתוס' ד"ה אמאי מעל. והכא אינו עולה תירוצם כלל

דלמה יהי' השליח מעל מטעם אין שליח לדבר עבירה. הא איהו שוגג הוי ולא שייך דברי הרב וכו'. וצ"ע בראשונים. וכעת אין עמדי:

דף נא.

שאני מעשר דאיתא לחצאין. עיין פי' רש"י. אין להקשות הא ודאי אלו הי' לו חמשה גרגר חטין. ועישר גרגר שלם. הא שייך נמי כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. א"כ הכא נמי הא עישר סאה אחת שלימה. די"ל ודאי ב"ה גרגר חטים אלו עישר אחד שלם פשיטא דלא תיקן כלום כיון שעישר גרגר זה שלם ולא חתכו לחצאין שיהי' אך חצי' מעשר. א"ו שרוצה שכל הגרגר מעשר ולא תיקן כלום. משא"כ כשיש לו ה' סאין והוא רוצה שיהי' חצי סאה מעשר. אבל לא ע"י גרגרי שלימים אלא שיהי' המעשר חל על חצאי גרגרים להכי אי אפשר לו להפריש חצי סאה. כיון שרוצה שלא יהי' גרגרים שלימים קדושים אלא מחציתם. ונזכרתי שכבר כתבתי כדברים אלו בחידושי למס' עירובין דף נ' ע"ש:

שם ורבא למה לי' לשנוי' כרבה ת"ל דקדושין שאין מסורין לביאה נינהו. לדבריו וכו' קשיא ליה מה צורך להדוחק דלדבריו דרמי קאמר ות"ל דאי לא ימצא טעם על כאחת זולת מטעם שאין מסורין לביאה ודאי קשה על רבא דיוקו דאביי כאחת הוא דאינה מקודשת הא אחת מקודשת. דבשלמא השתא מתורץ לה הכי המקדש אחת נעשה כאלו אמר כאחת כדלקמן. והיינו משום דאם אמר כאחת יש טעם לפסול בלא הטעם דקדושין שאין מסורין לביאה. משא"כ אם בכאחת נמי אך הטעם משום שאין מסורין לביאה. מה שייכות לתלות איסור אחת בכאחת. ואיך פשוט זה יותר מזה. ויש לדחוק דאם אין טעם אחר בעולם על כאחת אלא מצד קדושין שאין מסורין לביאה שוב מעיקרא אין זה דיוק לדייק הא אחת מקודשת ודוק. ומ"מ עדיין צ"ע:

דף נב.

ש"מ אשה נעשית שליח וכו'. עיין רש"י ורא"ש מה חידושו. והרמב"ם ריש פ"ד מהל' אישות סתם להההוא דינא ולא ביאר כלל להההיא חידוש. ולענ"ד הדין עמו דודאי חידוש גדול משמיענו בלא זה דהא מבואר בח"מ סי' רמ"ג ובהלכות עירובין דאין אדם יכול ליתן מתנה לאחר שיזכה בקבלתה ע"י אשתו אם לא במקום דזכי' לנפשה וע"י מגו. וא"כ לענ"ד ברור אף דהכל כשרים לשליחות קידושין. אבל אשת איש אינה יכולה להיות שליח קבלה לאשה אחרת מבעלה וה"ה גבי גירושין. והן אמת עד כה לא מצאתי מבואר. וא"כ משמיענו דהכא אף שנעשית צרתה והיא עצמה נעשית אשתו והאיך תזכה האחרת

על ידה מ"מ מגו דזכי' לנפשה זכי' נמי לחברתה. ואף דכבר שמעינן זה מדין שתופי מבואות. מ"מ דין קדושין מדין שתופי מבואות אין ללמוד דזה דרבנן וזה דאורייתא ודוק. ולהרא"ש ורש"י ז"ל אפשר דתיבת צרתה דוחקם לפרש החידוש בענין אחר. וגם מה דמשמע דקצת חידוש איכא נמי באשה שנעשית שליח לחברתה אפילו בשלא נעשית צרה ולדברי הרא"ש בזה נמי שייך קצת חידושם דלא נימא אשה מתקנאה בירך חברתה ומסתמא לא נתרצית להיות לה שליח קבלה:

שם **אמר** רב וכו' תוס' ד"ה והוא לא אמר. מה שמיאנו תוס' בפי' הריטב"א שתירץ דחידושי רב במה שאמר המקדש בגזל אינה מקודשת ר"ל בסתם גזילה דלא אמרינן דהוי ייאוש בעלים. בזה יש לתרץ בב' אופנים. חדא דלא משמע להו לפרש לישנא דר' יוחנן דאמר ולא נתייאשו נמי הכי פירושו ולא נתייאשו ודאי כ"א מסתמא אלא דמשמע להו ולא נתייאשו דידעינן דלא נתייאש וא"כ אלו דינא דרב על סתמא נאמר לא מקשה הגמ' ור' יוחנן לא אמר הכי. וגם אפשר לומר דמההוא טעמא לא ניחא להו לפרש ש"מ דרב הכי דסברו התוס' כפי' בעל המאור במס' ב"ק פ' הגוזל על מתני' דנטלו מוכסין חמורו דלפי האמת המתני' דהתם כרבי אתיא דא"ל בין גנב בין גזלן סתמא הוי ייאוש וכיון דרבי סתם התם כוותי' האיך אפשר לומר דסתם הכא להיפוך לכך דחקו עצמם לפרש מימרא דרב בשמענו דלא אייאש משא"כ לתירוץ ראשון שכתבתי בכוונת התוס' י"ל דסברו בב"ק כפי' הישי"ש דמוקים להמתני' לפי האמת בידוע כדאיתא התם ע"ש ודוק. אבל אם כן קשיא על הגמ' מנא להו להקשות והוא לא אמר הכי דילמא רב אשמועי' דאפילו סתם גזילה נמי לא הוי יאוש ור' יוחנן לא אמר כי אם היכי דבודאי לא נתייאש ואין לומר דהגמ' מוכח לה בכוונת רב דלא אמר דבריו נמי כי אם היכי דודאי לא נתייאש דאלו על סתם אמר דבריו. קשה הכל מנא ליה ההוא חידושא למשמע ממתני' דדילמא הוצרך לומר טעמא דשביעית היתה משום דאל"כ לפעמים אף האחרו' אינן מקודשת והיינו היכי דודאי לא נתייאש אלא ש"מ דבאמת לא דיבר כ"א היכי דבודאי לא נתייאש ושפיר מקשה הגמרא דזה אינו דהא עיקר הוכחה דרב לדין גזל היינו מיתורא דמתני' דקתני שלהם היתה כמבואר בהמפרשים. וא"כ י"ל אדרבה רב הוכיח ע"כ מתני' אתיא לאשמועינן החידוש דסתם גזילה לא הוי יאוש בעלים דאלו בדשמענו לא הוי שום חידוש וכקושית התוס' עליו. וא"כ מה מקשה הגמ' מר' יוחנן ובשלמא לתו' האחרון של תוס' שכתבו דאף ר"י משמיענו חידוש אפילו בודאי לא נתייאש דלא נימא גזילה לחודא קונה לחומרא י"ל כדמעקרא דהגמ' הוכיח מדר' יוחנן דיש חידוש אפילו בגזילה ברורה בלא ייאוש. וא"כ ע"כ רב נמי לא קאמר כי אם בודאי דסתמא ליכא למשמע ממתני' כנ"ל.

אבל לתירוץ של תוס' דכ"י באמת לא משמיענו שום חידוש גבי גזלן א"כ הדרה הקושיא לדוכתה משא"כ לשיטת בעל המאור הנ"ל הכל ניחא עוד יש לומר מה דלא ניחא להו לפרש כהריטב"א דרב ור' יוחנן איירי מסתם גזילה דא"כ הוי קשיא מנ"ל לרב להוכיח זה ממתני' דילמא לעולם סתמא הוי ייאוש ובקדשה בגזל דאחרים באמת אפילו בסתם מקודשת משום דהוי ייאוש ושנוי רשות. ומה דקתני שלהם היתה אך להורות דבגזל דידה אינה מקודשת או משום דאעפ"כ יכולה לומר אין שקלי. או לפי' הב"ח בדברי הרמ"ה משום דלא הוי שנוי רשות בידה. ובשלמא לפי' התוס' דאפילו בגזל דעלמא יש חידוש בדברי רב זה ל"ק מנ"ל ההוא חידושא שכבר עמד ע"ז הפ"י בספרו ודחק לתרץ דאלו מחמרינן בגזל דאחרים לפני ייאוש מכ"ש שיש להחמיר בגזל דידה לגזור לא שידך אטו שידך משא"כ לפי' הריטב"א ודאי קשיא. עוד אפשר לתרץ קושית הפ"י ע"פ פי' הב"ח בדברי הרמ"ה דסובר דאחר ייאוש אף דייאוש כדי לא קנה להרמ"ה. מ"מ ס"ל דלא שייך לומר אין שקלי ודידי שקלי ה"ה י"ל אלו קאמר דאף קודם ייאוש מקודשת לחומרא אף דשינוי רשות לחוד ליכא למ"ד דקונה וגם מגזירה דרבנן כדמשמע מדברי פ"י לא משמע הכי לשון התוס'. אלא דלענ"ד יש במשמע דברי' דהייתי אומר דלחומרא הגזילה לחודה קני לה כמו שקונה אותה מיד לאונסין ואם כן הוכיח רב ש"מ ממתני' דזה אינו דאלו כן דיש להגזלן בהגזילה קנין במקצת לקידושי אשה תו אף בגזל דידה אף דליכ' שינוי רשות הי' מקודשת וגם לא יוכלה לומר אין שקלי כיון דכבר לאו דידה אלא של הגזלן במקצת כמו להרמ"ה דלא יוכלה לומר הכי לאחר ייאוש אף דייאוש לחוד לא קני הואיל ובמקצת קני ליה ודוק וכל זה אינו עולה לשיטת הריטב"א ופי' הריטב"א לענ"ד צ"ע ליישב קושיא זו והן אמת לשיטת הרא"ש פרק מרובה דאית ליה דשנוי רשות של האשה לא נחשב שנוי רשות כדביאר הישׁ"ש שם כוונתו משום דעכ"פ הבעל נתן לה מה שאינו שלו. יש לתרץ קושיא זו אף לפי' הריטב"א ושפיר הוכיח רב דסתם גזילה לא הוי ייאוש דאלו נאמר דהוי ייאוש ובקידשה בגזל דעלמא מקודשת מיהא מדרבנן מטעם ייאוש כדי א"כ אף בגזל דידה תהא מקודשת דהא אחר ייאוש לדרך הרמ"ה הנ"ל אינה יכולה לומר דידי שקלי אבל הריטב"א פה נמי חולק אהרא"ש וא"כ ודאי צ"ע ודוק:

דף נב:

תוס' ד"ה אם נמצאו יפות. וא"כ צ"ל גבי פרוזמא דשוי' שליח דאל"כ מאי מייתי עכ"ל. לפום רהיטא תמוה לי דברים אלו דהא שם בב"מ איתא דרבא הוא דתרגם הכי אליבא דאביי דס"ל ייאוש שלא מדעת לא הוי ייאוש מוכח מזה אבל לדידיה דא"ל הוי ייאוש

היכי דלא שייך סברת כסיפא מועיל אפילו למפרע ואף דהגמ' התם קאמר ה"נ מסתברא היינו גבי תרומה דבעינן שליחות בפירוש וזה ודאי דשליחות למפרע לא אמרינן אבל הכא מה ענין שליחות הא לא בעינן אלא שיהי' שלו בשעת קדושין ושפיר מייתי מהתם כיון דחזינן דכלך אצל יפות הוי גילוי דעת דניחא ליה. ורבא כיון שסובר ייאוש שלא מדעת הוי ייאוש ה"נ דאמרינן כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה והי' שלו בשעת קדושין. ולכך הוצרך רבא לומר דדוקא גבי תרומה כו' אבל הקושיא על התוס' צ"ע ודלא כב"ש סי' כ"ח ס"ק מ"ד שכתב הסוגיא ע"כ אירי להבא דאלו למפרע ת"ל ייאוש שלא מדעת לא הוי ייאוש וזה אינו דהא בעל המעשה בהסוגיא היא רבא דאית לי' הוי ייאוש:

דף נג:

תוס' ד"ה אין. עיין פי' דבריו ברורים מן הירושלמי דר"מ ודאי מודה דקרבן מעילה לא הוי אלא בשוגג. ואין להקשות לפ"ז מה כתבו תוס' נ"ד ע"ב ד"ה שילח ומהך דהכא שמעינן תרי כו' ולא בעל הבית אלמא משמע דבמזיד אינו מתחלל דהא שם לענין מעילה משתעי ופשיטא דבעל הבית כיון שנזכר לא מעל לענין קרבן די"ל הכי פירושם מדקאמר ולא בעל הבית ש"מ דמזיד קרי לי' ואלו במזיד נתחלל דהיינו שיוצא לחולין האיך החנוני מעל הא חולין הוציא ש"מ דבמזיד אינו מתחלל להיות יוצא לחולין ודוק ובזה דברי פ"י שכתב בפי' רש"י סתור ודוק:

דף נד.

תוס' ד"ה מועלין בחדתין. תוך הדיבור ולא משמע מתוך פי' רש"י אם מועלין בהן או לא. ר"ל לאחר כל ג' תרומות ועל זה הביאו פי' הריב"א דנמי מועלין בהן ומשום שמא יצטרכו להם לסוף קרבנות צבור להקריב מהן דהיינו כשיכלו כל מעות ג' התרומות מבואר מדבריהם שמה שנתותר בהשופר שכתוב עליו תקלין חדתין בכלות השנה לשירי לישכה נמי בא וטעמא דר"י דמועלין בחדתי ולא בעתיקין היינו דבחדתין כל השנה בספק שמא יבאו לצורכי קרבנות משא"כ בעתיקין ולר"מ טעמיה דמועלין נמי בעתיקי ובשירי לישכה. היינו נמי טעמי התוס' שהי' ר"מ אומר מועלין בשירים שמא יצטרכו להם לבסוף כדסבר שלמו כולם חוזרים לשירים וא"כ מה מקשה הגמ' לר"מ ואמאי נימא כו' דהא חומת העיר משירי לישכה באין הא איהו לא קאמר דמועלין כי אם בתוך שנתו וכמבואר בתר הכי בתוס' בשמו. ולענ"ד היינו טעמא שבתוך השנה שייך טעמו דקאמר

שלמו כולם כו' ובשלמא אי נימא כדמספקו להתוס' בפי' רש"י דלר' יהודא אין מועלין בחדתין כי אם קודם שנתרמו הג' תרומות. י"ל דהגמ' סובר דזה אין סברה דמשום ספק ימעול אבל לפי' ריב"א דאף לר' יהודא נהי נמי דסובר דאין מועלין בעתיקין ובשירי לישכה מ"מ בחדתין מועלין מפני הספק א"כ מה קשיא לר"מ דהא לר"מ עתיקין ושירי לישכה ממש הן כמו החדתין לר"י. וצ"ל דנראה לתלמודא דודאי לר"י שייך שפיר מעילה מהחשש שמא יצטרכו כיון דלדידי' אף במה דניתן ליהנות בו יש מעילה במה דלא ניתן משא"כ לר"מ כיון דאית ליה הואיל והותר במקצת הותר לכל אין שייך לדידיה לומר יש מעילה אף מספק שמא יצטרך ועדיין צ"ע ועיין בהריטב"א:

דף נה.

בהמה שנמצאת. עיין בהרמב"ם פ"ו מהלכות ד"מ דבריו תמוהים. לי מלבד מה שהתמי' עליו שם הלח"מ. לשונו הברור שם משמע דאם נקבה היא יקריבנ' עצמה שלמים ודוקא גבי זכר הותנה שיניח עד שיומם והיינו כנראה מפשטות הגמ' דדוקא גבי זכר משום דאיכא לספוקי בעולה משא"כ גבי נקבה. אבל תימא לי דנראה מן הגמרא דסמכה עצמה גבי נקבות על מה דאקשו מעיקרא ודילמא בכור ומעשר נינהו ומשני למאי הלכתא כו' אבל להרמב"ם ז"ל שכתב יקריבנה שלמים היא עצמה קשיא וליחוש דילמא מעשר היא ואינה אלא במתנה אחת ואין לדחוק ולומר דסובר כיון דפסקינן כל הזבחים שנתנו במתנה אחת כפר ה"ה בה ינתן במתנה אחת כדין מעשר דזה אינו חדא כדמוכח מדברי התוס' ד"ה קדשים קלים מי שמעת לי'. ותו דלישניה יקריבנה שלמים משמע ודאי עם כל דין שלמים בהמתנות ומצורף לזה מה דאיהו גופיה פסק כר"י פ"ב מהלכות פ"מ הלכה י"א נתערבו מתן אחת במתן ב' מתנות שהן ד' ינתנו במתנה א' ודלא כר"א וצ"ע:

דף נו.

תוס' ד"ה אבל במתכוין באמצע הדיבור. ועוד קשה מאי לפני עור איכא הכא וכו' ולא שייך אלא דוקא דקאי וכו' אין להקשות הלא התוס' במסכ' שבת ג' ד"ה בבא דרישא מסקי דאפ"ה לפני עור מדרבנן שייך די"ל זה דוקא כשבידו להפרישו משא"כ בההוא גונא אין בידו כלל להפרישו והא דאסור לקנות מן הגנב. עיין בפרישה וסמ"ע ריש סי' שנ"ו שהסביר הטעם:

דף נו:

תוס' ד"ה המקדש בערלה. וא"ת עיין מס' ב"ק דף מ"ה ע"א ד"ה אינו מוקדש דלאו ברשותיה דמרי' קאי לאקדושי משמעותן דכל איסורי הנאה לאו דידיה נינהו לאקדושי' וה"ה דלאו דידיה לקדושי בי' אשה וכן משמע מהמבואר במס' פסחים ומס' ב"ק דשלשה אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו וחד מינייהו חמץ בפסח ולא מצינן יותר שאינו ברשותו חוץ ממה שהוא אסור בהנאה ואפשר דבחמץ היינו מדכתיב תשביתו וצ"ע ועיין נמי מס' נדרים פ"ה ד"ה ומיהא שמעינן בהר"ן נמי משמע כסברא זו דכל שאסור לו בהנאה שוב כהפקר חשוב:

דף נז.

רש"י ד"ה כקדשים וכו' ולא פרכינן וכו'. עיין מהרש"ל והמהרש"א כתב על דבריו שהם דחוקים ולענ"ד אף בדוחק אי אפשר. והעיקר דכ' המהרש"א שבפרש"י הישנים אינם כלל אך מ"מ צריך יישוב קושית רש"י דנימא אי מה קדשים תופסים דמיו כדמקשה הגמ' בכלאי הכרם. וצ"ל דל"ק שהרי בסוף הסוגיא הוציא הגמ' דכל א"ה אינם תופסים דמיהם חוץ מע"ז ושביעית וממילא דאינם יוצאין לחולין. ומה דמקשה הגמרא בכלאי הכרם היינו משום דהוא גופיה קודש אקרי למ"ד זה ופשיטא דקודש אינו ממועט ע"י המיעוטי דע"ז ושביעית משא"כ עגלה ערופה דלא נקרא קודש אלא מדנאמר בו כפרה מקשינן לקודש שפיר אימעט דאינו תופס דמיו ממעוטי הנ"ל או משני כתובים. וא"כ אפשר על צד הדוחק לקיים הגירסא שלפנינו ולבארם ע"פ הדברים הנ"ל ודוק:

שם תוס' ד"ה שחטה וקשה כי נמי כו' תאמר מספק. אין להקשות הלא מבואר בריש נדה דהיכי דליתא לדבר חזקה המתנגד אמרינן כאן נמצא כאן הי' מקודם ומשמע התם בהסוגי' השטה אפילו לקולא יש לסמוך על זה והכא ל"ל דאירי בעופו' שלא חיו עדיין י"ב חודש וגם לא הטילו בצים באופן דל"ל חזקה. וגם לשיטת התוס' שם לא חשוב בלא זה חזקה כיון שלא הי' מבוררת די"ל כיון על שעת לקיחה אנו מסופקים הוי מרשות לרשות דאדרבא לא מחלקינן לומר כבר הי' ברשות א' וק"ל:

דף נז:

תוס' ד"ה מה שלי. המהרש"א ז"ל כתב הלשון מגומגם דלא הוי להו למימר אלא שהשחיטה תועיל להוציא מידי מעילה כמו המיתה אע"פ שלא נזרק הדם ואני אומר ודאי לשונם נכון אלא שכוונתם צ"ע. ובמחילת כבודו המהרש"א שגג שמשמע מלשונו

דרש"י ז"ל סובר דבשחוטי חוץ יש מעילה ד"ת וזה לא עלה על דעת התוס' לכוין בדעת רש"י אלא ודאי דרש"י ז"ל מודה דלית בהו מעילה ד"ת אלא דמ"מ אסורים בהנאה ד"ת. וכן הוא באמת בבהמות קדשים שמתו דהא ודאי שאסורים בהנאה ד"ת דהרי הן מן הנקברים כמבואר סוף תמורה ולכך הוכרחו התוס' להקשות דראיית רש"י ז"ל לזה שיהא אסור בהנאה משום דליכא זריקה למשתרי אינה ראיה דכמו דבהמות קדשים שמתו אף דליכא זריקה למשרי המעילה מ"מ כיון שמתו יצאו מידי מעילה. ה"ה די"ל בשחוטי חוץ אף דליכא זריקה לישרי האיסור תהני השחיטה להוציא מידי איסור האבר מן החי להיות מותר אף באכילה ומכ"ש בהנאה אבל כוונת קושייתם צ"ע דגבי מתה הבהמה מה שיוצאה מידי מעילה שם מבואר ברש"י הטעם דגזירת הכתוב הוא הואיל דשוב לאו קדשי ה' קרינא בי'. ומה שהזריקה מוציאה מידי מעילה היינו בקדשים כשרים דוקא אבל אם נפסלו קודם זריקה נמי יצאו מידי מעילה ד"ת אך מדרבנן הוא דאית בהו מעילה כמו אם מתה כמבואר ברמב"ם הלכות מעילה פ"ג וכולהו חד. טעמא משום דשוב לאו קדשי ה' אקרי אבל השחיטה כמו שלא מצינו שבשום אופן מתירו מאיסור הנאה ואפילו בשחיט' פסולה כמו נשחטה שלא לשמו וכדומה אעפ"כ הכל אסור בהנאה ד"ת כ"א ע"י זריקה כשירה הותר האיסור הנאה של קדשים ושחיטה אינה מועלת אלא לאיסור אכילה לבד כמו אמה"ח אבל לא לאיסור הנאה פשיטא דיליף רש"י שפיר כיון דשחוטי חוץ אין לה זריקה כשרה להכשיר האיסור הנאה מאין יבא ההיתר וצ"ע. ובדברי רש"י ז"ל מוכרח מקושית הגמ' דף הנ"ל ע"א ואי ס"ד מחיים אסורה הראשונה אמאי מותרת והיינו משום דנהי דמצינו דמיתה מוציא מידי מעילה היינו טעמא דלעיל אבל לאיסור הנאה מהיכי תיתי ודלא כפני יהושע ז"ל שדחק עצמו שם והלך איפ' בשטת התוס' ועיין ריש פ"ב מה' מעילה במ"ל שם ודוק:

דף נט.

היש"ש פה בתוס' ד"ה עני דחק עצמו מאד ליישב מה דקשיא מה מייתי ר"ת ראי' ממתני' דמציעא דילמא התם לא קתני אלא דהרי הוא שלו ומ"מ רשע מקרי. וזה לשיטתו דסובר דלא כהר"ן פרק חזקת שהביא בשם ר"ת דהיכי דמקרי רשע מחויב. ולענ"ד יש ליישב בפשוט כמו דחזינן דהגמ' דקדקה מקודם על תנא דידן מה דלא השמיענו דנהג מנהג רמאות עד דשני הלך נמי כו'. מוכח מזה דהיכי דלא שפיר למעבד הכי אין ראוי לתנא לשנות בלישנא סתמא דמה דעביד עביד כיון דאיכא למטעי מכח זה דאפילו לכתחלה שפיר דמי וה"נ דקדק ר"ת מהתם. וזה נראה נמי לענ"ד דעת רש"י ז"ל בפרקין דלעיל

דקתני מכרן וקידש בדמיהם מקודשת וע"ש בהרא"ש מה שמשיג על רש"י מסכת פסחים דלא הי' צריך לחלק בין קדושי אשה לשאר הנאות ולהנ"ל ניחא כיון דתנא סתמא מקודשת משמע לי' אפילו לכתחלה שפיר דמי אלא שצ"ע הסוגיא דנדרים שהביא הרא"ש דנראה דלא ככוונת רש"י ז"ל אבל בלא זה צ"ע ליישב וכעת אין עמדי. תו כתב הישש"ש להקשות על ראיית ר"ת ממתני' דפאה על פי' הריב"ם שביאר אם הטעם משום קנס. וכתב דפסק הרמב"ם על פי הירושלמי תמוה דלשיטתי' אף הגמ' מס' ב"מ לא מקשה ולכן ע"כ דתלמודא דידן חולק ור"ת מביא ראייתו על פי תלמודא דידן. ולענ"ד קושי' הגמ' ב"מ ודאי אזלה שפיר אף לפסק הרמב"ם דנהי דמעבירין אותו היינו קנסא ואפילו מה שלקט מוציאין מידו היינו שפיר אם ד' אמות אינם קונות משא"כ אם ד' אמות קונות האיך שייך למקנסי' הא לא עביד מידי כיון דכבר קודם הנפילה לא היו רשאין שאר העניים ליקח מה שזכה בד' אמותיו. אמנם תירוץ קמא לא אזיל לפי זה כהוגן דמה משני כיון דגלי דעתיה דלא ניחא לי' בתקנתא דד' אמות לכך אינו קונה תינח דלכך מעבירין אותן כדי שיוכלו שאר העניים ליקח גם כן כיון שלא קנה מה שנפל עליו לא בנפילה ולא בהד' אמות אבל לקונסו ליטול מידו מה שכבר לקט מה"ת הא בנפילתו עכ"פ לא רצה לזכות במה שאינו שלו ואדרבא אלו לא נפל הי' הכל שלו מכח הד' אמות דתקינו לי' רבנן וש"מ ודאי דההוא תירוצא לא אזלא בשיטת הירושלמי משא"כ התירוץ שני שהוא מסקנת הלכה ודאי שפיר מצי אזל אף לשיטת הירוש' וגם קושית סתמא דגמרא ודאי כהוגן אזלה וא"כ שפיר פסק הרמב"ם כהירושלמי ואף לתלמודא דידן דהיינו כתירוץ ב'. ור"ת מביא שפיר ראייתו מתי' קמא כיון דלדידיה ליכא למקנסיה מדוע מעבירין אותו כדי שיקחו האחרים הא איהו עכ"פ הוי יותר מהפך בחררה מהעניים אחרים אלא ש"מ כסברתיה וק"ל:

דף סא.

תוס' ד"ה כל תנאי. ונראה דאכולהו פליג עיין פירושם בפ"י אלא שהקשה א"כ מאי מקשה הגמ' שפיר קאמר ר"ח. ולענ"ד יש ליישב דודאי מה שכתבו התוס' בפרק אע"פ שהסבר' חיצונה דאין שום תנאי מבטל מעשה הלא דבר שקשה לאומרו דמה"ת מה שבדעתו תלי' אם לעשות אם שלא לעשות לא יהא יכול להטיל במעשיו תנאי ולכך נראה דיפה דיברו אליבא דר"מ דהוכיח מיתורא דבעינן דוקא כפול בזה גילתה לנו חידוש זה תורתנו הקדושה מדחזינן דבעי דוקא לכפול ש"מ דהסברא נותנת דלא יוכל להטיל תנאי ולכך בעינן דוקא לכל הפחות שיכפיל בדברים וממילא שוב אמרינן דזה נמי חידוש הוא

דכמו בלא כפל אינו מבטל כן הסברא דאף עם הכפל נמי לא מועיל ואך דחזינן דהכפל הועיל גבי משה ואין לך בו אלא חידושו דוקא דומיא דהתם עם כל הפרטים משא"כ ר"ח דאית לי' דלא מוכח כלל הכפל פשיטא דלשיטתיה הסברא נותנת דכל לישנא דתנאי מבטל המעשה וא"כ שפיר מקשה הגמ' שפיר קאמר ולא מוכח הכפל מידי. וגם סברת התוס' פרק אע"פ אז לא מוכח וכנ"ל ודוק:

שם הוכיח התוס' דלא כפי' רש"י אלא דר"ח אכולהו פליג ועיין בהר"ן שדחק לבאר מנא להו הא דר"ח אכולהו פליג ונהי דלר"ח יפה אמר אכתי קשה איפכא דילמא ר"מ נמי ס"ל באידך הענינים מעשה שהי' כך הי'. אך בתנאי כפול סובר דמוכח ואולי לדברי התוס' בכתובות פרק אע"פ ניחא דשם דף נ"ו כתבו בד"ה הרי זו ואומר ר"י דאי לאו דילפינן וכו' ה"א וכו' והשתא דילפי' מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דדוקא כשאין מתנה על מ"ש בתורה דומיא דבני גד ובני ראובן וא"כ י"ל דזה דוקא לר"מ דמוכח מהקר' דבעי' כפילות מזה נר' הסברא חיצונה דאי לאו דמשכחינן בתנאי דבני ראובן ובני גד הי' מסתבר דלא ליהני תנאי לבטל המעשה וגלי לן קרא דע"י כפילות שפיר מהני לבטל וממילא לא אפשר למילף אלא דוקא באופן דמשכחינן בכל הענינים משא"כ לר"ח אמרינן מעיקרא הסברא דתנאי מהני לבטל מעשה:

דף סב.

בסוגיא דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. הקשה הגאון פ"י בד"ה תוס' בד"ה ואמר ר"ח מסוגיא דתמורה דקים לן כר' יוחנן דאפי' תמימה במעי בעל מום יכול להקדיש. והי' נראה לענ"ד לומר דשאני התם הואיל ובידו עכ"פ להקדישו הקדש דמים אגב אמו ע"ש סוף דף י"א ע"א משא"כ בקבלת קידושי בתו עיבר אבל עכ"פ קשיא לי מאד על הטור סי' ר"ט דפסיק ותני דבמוכר ולד שפחה ופרה אפילו מעוברת לא קנה ובסי' ריי"ב שם ח"מ בב"י מביא תוספתא ומסתפיק בפירושה ומן התימא שלא הזכירה בסי' ר"ט עכ"פ צ"ע על הטור דהא דין מוכר ומקדיש שוים והאיך אפשר להפריד בין מוכר עובר למקדיש עובר ובאמת ברמב"ם לא נזכר מעובר דבר אך איהו לשיטתי' אזיל שאף בקדושין פסק דמקודשת אבל על הטור קשיא לי מאד נהי דבין קדושין איכא לפלוגי כנ"ל אבל במכירת עובר אין לחלק ובע"כ צ"ל דס"ל דאין ללמוד משם דקדושת הגוף ממש שאני וכדמחלק הגאון הנ"ל. וכן יש לדקדק מלשון הרמב"ם פרק כ"ב מהלכות מכירה הלכה ט"ו שכתב שאלו אמר כל מה שתלד בהמתי יהי' הקדש לבדק הבית אע"פ שאינו מתקדש משמע אבל למזבח מוקדש נמי אבל צ"ע לשיטתיה מנ"ל דהא לדידיה אין ללמוד באינה מעוברת

מדין עובר ואף על הטור עדיין צ"ע. ובתוס' תמורה שם תירצו על קושייתם דהאיך יכול להקדיש מחוסר זמן שמקרא נלמד בבכורות וא"כ לק"מ דגזירת הכתוב הוא אבל באמת עדיין עלי למצוא כוונתם בבכורות. כי המראה מקום שם דף י"ד לא נזכר מזה דבר כי אם אשר יהי' לך אלו הולדות וזה קאי על ולדות קדשים ולא על מקדיש עובר במעי חולין ובעניי גם זה צל"ע ועיין ב"ש סי' ():

דף סג:

קדשתי את בתי. עיין בהר"ן ועיין בפ"י הבין כוונת הר"ן שנחית לתרץ אליבא דר"א דנאמן אף לכנוס. ולענ"ד זה א"א דהא לר"א ע"כ לאו בתורת עדות נאמן דהאיך אפשר להעיד לטובת עצמו והלא אין לך קרוב אצל עצמו יותר מזה וא"כ מה הועיל הר"ן בתי' שאינו מפקיעה מידה החזקה אלא לענ"ד לר"א הקושיא מעקרא ליתא דשאני הכא דהחכמים האמינו אותו מכח החזקה דמירתת מהאב ויש כח ביד החכמים כזה כאשר אבאר. ואך לרב דל"ל האי סברה ואינו נאמן כי אם לגרש ולהתירה לאחרים מכח חזקה דאין אדם חוטא דזה שייך בכל עדות ע"ז הקשה ותמה. ובאמת לדברי הר"ן ז"ל יפה הקשה הפ"י דא"כ מטעם רוב דעדיף מחזקה לא יועיל עדותו ואפשר ליישב כיון דס"ס הוי נמי כמו רוב והכא יש ס"ס ספק זה הוא ואת"ל דלאו איהו הוא דילמא מי שקידשה באמת כבר מת ונהי דמטעם ס"ס לחוד א"א להתירה כיון דהספיקות הם גרועים דספק מת הוא נגד החזקה והספק שמא איהו הוא נגד הרוב מ"מ עושים ב' ספיקות אלו כאלו הוי ספק אחד מחצה על מחצה אם אשה זו מותרת לעלמא ע"י גט זה אם לאו ולכן מהימן בעדותו [סברא זו א"כ ליתא דא"כ לא מקשה הגמרא פרק בתרא דיבמות דתנשא על פי הרוב כמבואר ברי"ו סימן פ"ח ע"ש ודוק]. וכל זה ע"ד הר"ן ז"ל אבל לענ"ד אף רב דאמר נאמן דאין אדם חוטא כו' נמי על סברת ר"א סמיך דעיקר נאמנותו משום דמירתת אלא שסובר דההוא חזקה אינה מספקת היכי דאיכא למימר יצרו תקפו ואפשר שתקנת חכמים הוא כי היכא דלא תיהוי עגונה ורשאים בכך כמבו' בתו' יבמו' דף פ"ח ע"א ד"ה מתוך. זה לשונם ואין זה עקירה דבר מן התורה כיון שדומה הדבר הגון להאמין. ואולם לשון הגמרא דוחקו להר"ן ז"ל במה דקאמרה הגמ' אמר לך שאני הכא כיון דאיכא אחרינא בהדי' מירתת משמע בחד ל"ל כלל דמירתת ודוק:

שם ואזדא רב חסדא לטעמיה. הת"י הקשו קושי' עצומה מה ענין רב חסדא לטעמיה הא רבי אסי גופא אף דסובר סוקלין מ"מ הא ודאי דלא פליג על מתניתין דלקמן לשבוי' לא המני' וא"כ ע"כ מה דאית ליה לכולא מילתא המני' היינו משום דהמיתה זו נובע

מעדותו דנשואין דהימנה התורה לנשואין לכולה מילתא וא"כ לו יהא דר"ח כר"א ס"ל הי' נכון מה דקאמר שאיני נאמן למכות ולעונשין. והקושיא לענ"ד צ"ע גדול ודלא כפ"י שסבר לתרץ ולענ"ד שגג בהבנת הקושיא אגב שיטפיה. והנראה לענ"ד ליישבה בדוחק דהיינו רב אסי דאמר אף סוקלין ומי לא עסקינן נמי בשקידשה בנערות לאחר שהביאה סימנים תוך ששה ועכשיו היא בוגרת והאב אומר שקידשה בעוד שעדיין היתה נערה או קטנה [כלומר שיודע ודאי שאז עדיין היתה ברשותו יעיין לקמן דף ע"ט ודוק. ואין לומר דבלא עדותו מוקמינן אחזקתה דיש חזקה נגדה חזקת פנויה] הרי דסוקלין איתה על ידו ולא די דנאמן על גוף הקדושין אף גם מוכרח להיות נאמן על הזמן שעדיין לא היתה בוגרת וממילא שוב למכות ולעונשין נהי ודאי דאינו נאמן להעיד עליו שחללה שבת דהוי דומיא דשבוי' מ"מ היכי דיש עדים זולתו שחללה שבת אך דאנו צריכים לעדותו במספר שנותיה בזה לר"א מהימן כמו שמצינו דנאמן בנשואיה מה שצריך נמי לנאמנותו במספר שנותיה דהיינו בשאמר קדשתיה ועדיין היא ברשותו ואינה בוגרת כגון תוך ששה ולא נתמעט לקמן במתני' דבשהיא בוגרת אין לי נאמנות כ"א בשהיא ודאי בוגרת אבל לא כשזה גופא אנו מסופקים בו ודוק. אף גם זה מוכרח אני לבאר מה דקאמר ר"ח לטעמיה אף דדבריו בקטן וקטנה אמורים שאינם כלל בני עונשין ועדותן לא נ"מ מיניה כ"א לגבי אחר כמבואר ברש"י ומה"ת יהא נאמן עליהם צריכנא לומר כיון דלר"א דאית ליה סוקלין על כורחינו שהתורה האמינו לגבי בתו במספר שנותיה כמו ב' עדים א"כ אף האחר מהראוי להיות נסקל על ידו ודוק. ולהנ"ל לפום רהיטא לא ידענא מה דדחקו עצמם התוס' מדוע האב נאמן לקרבן טפי מאחר די"ל דלקרבן הוי דומיא דנאמנות בתו לאוסרה וכמו דשם אית לי' נאמנות במספר שנותיה לענין איסור כן נמי נאמן לקרבן. אך א"כ תינח בבתו בבן מאי איכא למימר ושפיר הוצרכו הראשונים לדחוק ודוק. כי עדיין צ"ע כל הנ"ל:

דף סה:

אמר אביי. עיין בסוגיא זו בהר"ן מאריך ומביא שיטת הרשב"א והוא בתשובה נמי סי' רס"ה והוא שטת האחרונים החולקים על שיטת ר"ת ותוס' ולבסוף מקיים שיטת התוס' בדוחק גדול. ולענ"ד ראיה מבוארת לשיט' האחרונים דהנה הר"ן הוסיף לבאר בדעת התוס' וכתב וכן נטמאו טהרותיך שאומר בפניו נטמאו וכן המית ע"פ עד אחד וכו' הרי דמוכרחים להעמיד המתני' דהמית ע"פ עד אחד היינו בפניו ויוכל לידע אלא ששותק והרי איתא במס' תמורה דף כ"ח ורובע ונרבע מנלן וכו' אמר ר"ש אני דן ומה בעל

מום שאין התראת שני עדים פוסלתו מאכילה הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה [רש"י דכיון דאמר חכם מום קבוע הוא פסול מהקריב] רובע ונרבע שהודאת שני עדים פוסלתו מאכילה אינו דין שהודאת ע"א פוסלתו מהקרבה ואם כן אלי נשאר ההוא דינא הא ודאי הוי הדין נותן אף לאומר עד אחד שורך נרבע שלא בפניך דהא ממקום שבא גבי מום אמירת החכם בפניו כשלא בפניו דמי דמה לעם הארץ לידע בדיני מומין אם מום הוא אם לאו ומה שתיקה כהודאה שייך לגביה וא"כ אף דדחי הק"ו ונדרש מן הקרא מסתמא על אופן דאיירי מן הדין נמי איירי הדרשא דקרא וצ"ע. ודע דזה אין להקשות בקיצור שהרי מחכם גבי מום נשמע דע"א נאמן בלא הכחשה אף במקום דלא הוי ליה לידע כנ"ל. די"ל שאני חכם שבלא דבריו כבר איתרע החזקת היתר דבהמה ע"י המום שנפל בו וגם זה הי' מקום לדחות הדין ק"ו אבל כנ"ל צ"ע. ודע ג"כ שלפום רהיטא א"י לפרש הק"ו שדן ר"ש על ע"א מחכם דזה גופא מנ"ל דחכם אחד מן התורה נאמן על מום דילמא באמת צריך ב' חכמים לראותו. שוב עיינתי וראיתי כי שגיתי בכל הנ"ל כי שם לא קאי כלל הק"ו שדן ר"ש על הנאמנות דע"א אלא זה מסברא נאמר ע"י שתיקה כדאמר אביי והק"ו לא דן אלא על עיקר דינא שיהא נרבע ידוע במקום שאינו במיתה מ"מ פסול למזבח ע"ש וק"ל:

דף סז.

תוס' ד"ה מתני' ר' יהודא הוא. הקשה וכו' ותירוצם דחיק מאד ולולי דבריהם הי' נראה לענ"ד לתרץ בפשוט דלרבי יהודא לא קשיא מגר מצרי שנשא ממזרת דידע לתרוצי איזה דרישא למעוטי משא"כ לר' יוסי לא ניחא ליה בזה משום עיקר קושיא סוף השקלא וטריא דא"כ הכל דסיפא לאתויי מאי. משא"כ לר' יהודא דהכל דסיפא לאתויי גר פשוט שנשא ממזרת ואיזה דרישא למעוטי נמי גר מצרי שנשא ממזרת וק"ל:

דף סח.

ור"ע בעל כרחך שבקי' לקרא וכו'. ופירש"י כיון דגלי לך קרא ביבמה דלא תפס בה קדושין נילף מינה וכו' תימא לי דא"כ דר"ע ודאי ס"ל דאין קדושין תופסין ביבמה מדכתיב לא תהי' ורבנן ל"פ עליו אלא מקרא דכי תהיינה וכו' דדחיק להו למוקמי בשני עממין אבל ודאי אפשר דסברו ביבמה לשוק כר"ע א"כ במה נסתפק שמואל דקי"ל כוותיה ביבמות דף צ"ב ואמר בעניותינו צריכה גט מה"ת דיפלוגי על ר"ע. ואולם נראה דרש"י ז"ל לא פי' הכי אלא לרב אבל לשמואל מודה דס"ל דכל ילפותא דר"ע אינה

מיבמה לשוק אלא כדפירשו התוס' סוף החולץ סוף ד"ה אבל חכמים אומרים דילפותא דר"ע בכל חייבי לאוין מלא יקח ולא יגלה דהוי ממזר ולר"ע זה תלוי בזה דכל דהוי ממזר לא תפסו קדושין וכדכתבו תוס' נמי הכא ד"ה מנא ה"מ בדף ס"ז ע"ב עיין וק"ל:

דף סט.

סוף פרק האומר ורבנן כל ולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי. רש"י שאין מתיחס אחר אביו כלל וקשיא לי זה תינח למאן דס"ל אין חוששין לזרע אב אבל לדידן דפסקינן כר' יהודא דספוקי ליה עד דלהכי נמי פסקינן אם ידעינן אביו ברור ושחטו היום אסור לשחוט בנו ביום זה כדאיתא בי"ד הרי דיש לו יחוס עם אביו. וא"כ איך פסקינן כרבנן דהיינו ר' טרפון ופסקינן כר"י הא לפום ריהטא זה תרתי דסתרי:

דף עד.

ואמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ג תימה למה הביאו הלכתא זו לצורך הקושיא ונראה ליישב על פי מה דאיתא בתוס' יבמות מ"ב ע"ב ד"ה סתם ואח"כ מחלוקת דבמשנה אחת דדברי ת"ק נישנית בסתמא ודברי יחיד עליהם במחלוקת נהי דסתם גמור לא הוי מ"מ חשוב כסתם והוי כרבים לגבי יחיד והכי מוכח בביצה. תו כתבו התם דלשארי האמוראים חוץ ר' יוחנן אמרינן אין סדר למשנה וא"כ בפשוט לא הי' יוכל הגמ' להקשות דליתני דברי אבא שאול אמילתא דר"ג ונמצא דהכא הוי דברי ת"ק סתם. וכיון דאין סדר למשנה לא הוי ידעינן אי סתם ואח"כ מחלוקת הוא או איפכא לכך סמך התנא יחד דברי אבא שאול על דברי הת"ק להורות דהלכה כת"ק דהא עכ"פ כרבים חשיבי לכך הביא דברי ר"י אמר שמואל דהלכה כאבא שאול דהיינו כר"ג:

דף עז:

תוס' ד"ה פרט לכ"ג. ע"ש בת"י והפ"י כתב הוצרכו לזה דאל"כ לא אשכחן איסור מוסיף דאין ממנין ב' כ"ג כאחד ולעניין איסור מוסיף בעינן שיהא האיסור מוסיף בפועל בההוא שעתא כדאי' במס' כריתות גבי כגון דאיכא ברא לסבא. ובהריטב"א כתב אי נמי דלמחר תהא אסור לכ"ג שיתמנה אחריו של זה עכ"ל כנראה דל"ל להריטב"א ההוא סברא דצריך שיהא האיסור מוסיף בפועל בההוא שעתא ועיין בכריתות בת"י שם ובפי' המשניות דההוא תי' הנאמר שם הוא אך למותר וגם מוקשה הוא דהא לברא זה האשה כבר הי' אסורה לו אף קודם שנשאת להסבא משום אשת אחי אביו. וכמה טרח בה

הרמב"ם בפירושיו להעמיד גירסא זו. גלל כן לפום רהיטא הייתי רוצה לומר שהריטב"א באמת לא הי' לו גירסא זו. ואולם בעבור שראיתי שהרמב"ם עם שבחיבורו השמיטתי' זה אעפ"כ פסק להדין היוצא מתי' זה. כמבואר בדבריו פ"ב מהלכות שגגות ע"ש בכ"מ ובת"י. וא"כ נתקשיתי פה האיך קאמר הגמרא חללה אחר גרושה נאמרה בתרומה ונקרא איסור מוסיף תינח חללה בת כהן חללה אחר גרושה בת ישראל מה איכא למימר וכמו כן זונה דמשני הגמ' שם זונה הוי איסור מוסיף אם זנתה אשה תחת בעלה הרי מכל זה מוכח דלא בעינן שתהא הוספת האיסור בפועל אבל אחר העיון לק"מ דדוקא כשנתחדש להחתיכה או להאשה שם חדש של איסור כמשל חללה או זונה או אלמנה ודאי דלא בעינן ההוספה בפועל משא"כ התם האיך שייך למימר דע"י שנשאת להסבא למשל נתחדש לה שם איסור אשת אח או אשת אב הלא שם זה כבר הי' עלי' לכל מי שהי' נשואה היתה נקראת לגבי בנו אשת אב ולגבי אחיו אשת אח גלל כן לא נקרא הוספה ע"י השם לבד בלתי אם יש בעולם מי שנאמרה עליו ע"י נשואין השנים שזה מקרי עכ"פ הוספה בפועל וא"כ מוכח דהת"י הכא ל"ד נקטו האיסור לגבי כהן משיח אלא דה"ה כדברי הריטב"א כיון שעכ"פ השם האלמנה מחודש והוא מוסיף לה איסור לכהן גדול כשיהי' בעולם אף שכעת אין שום כ"ג אחר בעולם זולת אתה נמי מקרי איסור מוסיף לגבי אתה הכ"ג ודברי הריטב"א ברורים אף לגירסת רבנן סבוראי דהתם ודברי הפ"י במח"כ לאו דוקא כי לא עיין כל הצורך:

דף עח:

מאי אפילו שניהם מודים. לא מבעיא איהו דלא קים וכו'. אף דודאי לפעמים איהו נמי קי"ל כגון דידע שלא בעל אותה זה כמה מ"מ על הרוב ידבר אך אעפ"כ קשיא דממ"נ אם לא בעל אותה איהו קי"ל כמו איהי ואם בעל אותה איהי נמי לא קי"ל דהא אף שידעה שזינתה תחתיו מ"מ דילמא מבעלה נתעברה וצ"ע [והפשוט דאיהו מ"מ מסופק דילמא מעכו"ם נתעברה דקי"ל הולד כשר אבל איהי ידעה שעם ישראל זנתה והולד ממזר] ובדוחק יש ליישב ע"פ דאיתא ביבמות ס"ה הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה נאמנת מ"ט איהי קים לה כו' וא"כ משכחת לה היכי דאומר זה ממזר מפני שידענא שאינו בר בנים והיא גם היא אמרה כן דאז איהי יותר קים לה מיניה. והיותר נראה לדחוק דמתני' אתיא כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ואשה שזנתה תחת בעלה הוא מאז על הבעל בלאו כמבואר יבמות י"א ע"ב וא"כ היא קים לה שזנתה עם אחר קודם שנתעברה

מבעלה והוי ממזר משא"כ איהו לא קי"ל כי אם בשלא בעל או בשראה שזנתה ובעל אח"כ וזה הכל לא שכיח:

תוס' ד"ה קידשה אביה. ע"ש היטב וקשיא לי על דבריהם הא לרב שאמר הרי היא בוגרת לפנינו הרי היא שריא למי שקידשה עצמה ומשמע ברור הא לשמואל דאמר חוששין לקידושי שניהם אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם למשרי לעלמא. וקשה מ"ש לשמואל דמודה בקידשה אביה לחוד דאמרי' שמותרת לעלמא משום דמעמידין אותה בחזקת פנויה ואמרי' בצפרא בוגרת הוי' ומאי שנא השתא שקידשה היא עצמה למה לא נעמידה לזה שקידשה עצמה בחזקת פנויה וחזקת מותרת לו ותהא נמי מקודשת אליו ובגט ממנו לחודא תהא מותרת לעלמא וא"כ במה הן פליגי רב ושמואל. אבל אחר העיון לק"מ דודאי במה שמקשו תוס' דליפלגו בקידשה אביה בצפרא לחודא והיינו כשנמצאת אח"כ בערב בוגרת דליפלגו דלרב אמרינן מדהשתא בוגרת מצפרא נמי בוגרת ושריא לעלמא. ושמואל יאמר דמ"מ אסורה שפיר כתבו דע"פ חזקת פנויה מודה שמואל דאמרינן מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת ומותרת לעלמא אבל השתא דפליגו בקידשה אביה בצפרא והוא בעיר ואח"כ נבדקה ונמצאת בוגרת הרי דבשעה שקידשה עצמה אי אפשר לדון מדהשתא בוגרת שהרי אפשר דבגרה אחר קידושין אלו להכי אף ע"י החזקת פנויה אי אפשר להמציא שהיתה בוגרה בצפרא ושפיר אסורה לו לשמואל וחיישינן שמא בצפרא נערה היתה וגם בשעת קדושין עדיין נערה היתה ואסורה לו ולעלמא בתר שנמצאת בוגרת ויש לדון מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת מ"מ א"א לדון להעמידה בחזקת פנויה שהרי מ"מ מקודשת ממ"נ וכבר איתרע חזקת פנויה דידה ע"י קידושי עצמה שחלו אז מספק. ולפ"ז ניחא מה שהקשיתי בגיטין דף ע"ח ע"ב וכתבתי דאין. פי' לדבריהם בקדושין דאדרבה מזה נשמע מה שכתבתי דדבריהם ביבמות לאו דוקא ואפילו מפני מעלת יחוס ישראל מודו דלא אזלינן בתר חזקה רק היכי דשייך דאיתרע ואפשר לדון מדהשתא בוגרת וכו'. עיין ודוק היטב:

דף עט.

אי לימא בתוך ו' בהא נימא רב כו' השתא הוא דבגרה. רש"י ז"ל פי' דילמא השתא והכי מבואר בש"ע א"ע סי' י"ז דתוך ו' הוי ספק אף דלשון הגמ' כפשטיה משמע דמשום חזקה דנערות אית לן למימר דודאי השתא היא דבגרה ולא חיישינן לקידושי שניהם מ"מ נראה לרש"י והפוסקים לפרש כאלו נאמר דילמא משום דאל"כ אף לשמואל הוי קשיא אלא ש"מ דתוך ו' צדקו דברי שמואל לחוש לקידושי שניהם ואף שכתבו התוס' בפשיטות

בנדה דף ב' ע"ב דאפילו היכי דהחזקה איתרע השתא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא ואמרינן ודאי השתא איתרע. והביאו ראיה מן הפסוק ויצא הכהן מן הבית ע"ש ודוק ד"ה התם על כורחינו לומר [ותו דכ"ע מודים בספק קדושין עכ"פ מדרבנן לא אזלינן בתר חזקה כמבואר גיטין ע"ח דקתני וכן בקדושין ולא מוקמי' בחזקת פנויה ובא"ע סי' ל'] דסימני בוגרת דומים למקוה בזה כמו דמקוה חסר ואתאי כן סימני בוגרת דרכם לאסופי ואתא. לכך אינו דומה לסימני הסגר כמבואר שם בתוס' ע"ש ודוק. ואין להקשות לפי זה מה מקשה הגמ' הכא ב' ברייתות דתנא חדא חוששין ותנא אידך הרי היא דילמא מה דתנא חוששין איירי תוך ו'. זה אינו קושיא דודאי הוי מצי הגמרא לשנויי הכי אלא דא"כ אתיא האידך ברייתא ודאי דלא כשמואל והוי קשיא עליו משא"כ עתה דמשני הגמרא אידי ואידי כשמואל לא איכפת לן במה דחדא ברייתא דהיינו אותה דקתני באינה מכחשתו דחוששין דלא כרב משום דרב תנא ופליג ודוק:

דף עט:

אבל בב' נשים. רש"י ז"ל פירש ואחת מתה במדה"י. ויש להקשות מדוע לא יהא נאמן האב שהבנים מן האשה זאת שכרוכים אחריה ולא מן האשה שמתה במיגו דאי בעי שתיק ולא אמר כלל שהי' לו עוד אשה שמתה. ולכן פי' הרמב"ם בהעתקתו להההוא דינא שבא לכאן עם הב' נשים ואעפ"כ אין הכריכה סימן די"ל הבנים של האחרת כרוכים אחרי המיוחסת. ולרש"י ז"ל נראה דוחק חששא זו לומר במקום אם יהיו הבנים כרוכים אחר אשה אחרת. ולתרץ הקושיא הנ"ל צריכנא לומר דל"ל מגו דאי בעי שתיק דאיירי שכבר יצא קול שהי' לו שם עוד אשה וק"ל:

דף פ:

לא שנו אלא בצלולים. לפי' רש"י הלשון דחוק מאד דאיפכא הוי ליה למימר ל"ש אלא בעכורים אז אדומים טהורים אבל בצלולים וכו' ולכן פי' הרמב"ם בהעתקתו דההוא ל"ש מהדר על הברייתא ל"ש דטמא אלא בצלולים. ופי' דאפילו בלבנים עכורים טהור דמנכר. ולצלולים קרי לבנים ולעכורים קרי אדומים:

שם אפילו תימא אבא שאול וכו'. מכאן יש לתמוה על הגהות אשרי פרק ואלו מגלחין שכתב שם על דברי ת"ק אא"כ הם קרובים של התינוק דמחמת אנינותי' תבר יצרייהו. והב"י והפרישה הביאה בי"ד סי' שנ"ג ולפום רהיטא הוא נגד הסוגיא דכאן. ונראה ליישב דמשמע ליה ודאי דאף הת"ק לא איירי אלא בשחדא מינייהי הוא אונן דאלו באב

ואם משתעי קשה דתיפוק ליה דאשתו משמרתו ותו דהא קי"ל שאפילו בחדא מנייהו אבל מותרים להתייחד כמבואר סי' שפ"ג. ותו ליכא למימר ושתיהן נוחות להתפתות [וי"ל הואיל דבלאו הכי ליכא למימר דפליגי ודיברו בהוה באב ואם המתעסקי' עם התינוק]. ולכך נראה לי דלא לשוי' פלוגתא רחוקה ואבא שאול התיר אפילו בחדא מנייהו הוא אונן. ובזה אוסר הת"ק אבל אם כולם קרובים אפילו לא הם האב והאם כי אם אח ואחיות מודה דשרי ועם כל זה עדיין צ"ע דלפירושא של רש"י דמשום גזירה אוסר הת"ק ודאי דאין לחלק כלל:

דף פא.

אמר רב יהודא אמר רב ל"ש אלא בעיר אבל בדרך כו'. והרי"ף והרמב"ם השמיטו מימרא זו וכתב הב"י דאינו יודע טעמו של הרי"ף ור"ל דבשלמא הרמב"ם שפיר עבד כיון דאיהו אוסר אפילו בכשרים משום דס"ל דבעינן לדינא כשרים כגון ר"ח בר פפי וחבריו ואלי אין לנו. אבל הרי"ף כיון שהעתיק מימרא דר"י אמר רב הראשונה ש"מ דס"ל דרב לא לדינא קאמר כגון ר"ח בר פפי כ"א ממדות. חסידות וא"כ קשיא. והנלענ"ד לתרץ דהרמב"ם והרי"ף בחדא שיטה קיימו בזה דכשרים שהוצרך רב לאו פירושו כדפי' הר"ן בסתם בני אדם אלא בידוע ומוחזק בכשרות אך בזה מחולקים דהרמב"ם סובר שאף מה שלא החזקו עצמו למוחזק כ"א כגון ר"פ וחבריו הוא נמי מן הדין. והרי"ף ז"ל סובר שזה רק מדת חסידות. וזה נראה כדברי' מבואר לענ"ד בגמ' דאלו לפי' הר"ן ז"ל קשיא האיך ס"ד דגמרא לומר לימא מסייע ליה מדמסרו ת"ח דוקא מה בכך דבעינן כשרים הא סתם בני אדם נמי בחזקת כשרים כל שלא מוחזקו בפריצות ש"מ דכשרים מוחזקים בעינן. וזה אינו אלא בסתם ת"ח שהוא מוחזק בכשרות וא"כ מה יפה עשה הרי"ף שהשמיט מימרא שניה דרב דהא בגמ' איתא שהקשה לו רב יהודה לרב בעובד' דידהו והא מר הוא דאמר בכשרים ש"ד. ויש לתמוה אטו רב התירא אתא לאשמועינן הלא רב רק איסורא דפריצות אשמועינן וההיתר של כשרים הלא משנה שלימה היא והי' לו להקשות ממשנה מבוארת אבל אשה אחת וכו'. ואולם המהרש"א בח"א הקשה מאי מקשה רב יהודא הא רב נמי אמר דבדרך בעינן ג' והם בדרך הי' ותי' דעוד אחרינא הוי בהדייהו וזה רחוק מן הדעת בכוונת בעל המאמר ומשום ב' קושיות אלו סובר הרי"ף דהנהו ב' מימרות של רב לא הוי אלא כמו לישנא דאיכא דאמרי ושניהם יחד לא יצדקו דהא כיון דרב מצריך כשרים דהיינו השניים דוקא צריכים להיות כשרים אבל בחד כשר לא סגי ע"כ דסובר בחד אף דמוחזק בכשרות איכא למיחש כיון דלפני הפריץ דהיינו הסתם לא יתבייש הוי ליה

כיחוד א"כ האיך אפשר לומר דבדרך בעינן ג' ומשום דילמא יצטרך אחד מהן להשתין א"כ בעינן בדרך שלשתן דוקא מוחזקין לכשרות דאלו בו מוחזקין ואחד סתם אכתי איכא למיחוש שיצטרך אחד מן המוחזקין להשתין וישאר מוחזק אחד עם סתם בהדי אשה וזה לא שפיר דמי וא"כ קשיא [מתני' דהאיך מוסרים לו ב' ת"ח נהי דהיו מוחזקים הא הבעל שהי' השלישי לא הוי אלא סתמא ואיהו ג' מוחזקים בעי אלא ש"מ דאי הא מימרא דכשרים לאו הא אידך מימרא דרב אלא דלא חיישינן כלל להא חששא ודרך עם עיר חד דינא אית להו ובשנים סגי. ולכך הקשה לו רב יהודא שפיר הא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי וא"כ ע"כ דבדרך נמי בב' סגי אבל ממתני' לא הי' יכול להקשות די"ל הנ"מ בעיר כקושית המהרש"א וא"כ מדחזינן דרב משני לו על פי המימרא קמא דאמר רב יהודא בשמו ש"מ דהלישנא קמא עיקר ולכך השמיט מימרא ב' ודוק. ובעיקר הקושיא שהבאתי בשם המהרש"א ז"ל אף לשיטת הפוסקים דלא כהרי"ף נמי לא קשיא לפי המבואר בד"מ בשם הרמ"ה דדינא דרב לא נאמר אלא כשהולכים לשומרה אז יש חילוק בין עיר לדרך וע"ש כי ברור הוא. ואולם לדבריי הנ"ל לתרץ הרי"ף אני אומר דל"ל ההוא סברה של הרמ"ה ומה גם שקושייתי ממתני' דסוטה עדיין אף להרמ"ה צ"ע דהא שם לשומרה אזלו אם לא נאמר דס"ל כשיטת הר"ן דכשרים לאו דוקא כי אם בסתמו נמי סגי ודוק. ואולם כל מה שכתבתי לעיל לא יצדק כ"א בשנאמר שהרי"ף בשיטת רש"י עומד דמימרא דרבא דאמר בעלה בעיר ליכא משום יחוד היא דוקא ללקות אבל איסורא איכא וכן פי' הר"ן אבל לשיטת התוס' ודאי לא אזלו ואף לשיטת רש"י יש לפקפק ולומר דדוקא בעיר הוא דאיכא איסורא אבל בדרך כשהולך עמה אף הוא מודה דליכא למיחש כנ"ל. אבל שוב עיינתי וראיתי שהטיבו הדברים אשר דברתי ואפילו לשיטת התוס' דדוקא בעלה שהיא כשרה לו בזה הוא דליכא משום יחוד אבל בעלה שהיא אסורה לו כאחר לגמרי דמי וכן מוכח מדס"ד דגמ' לאתויי ראיה דכשרים דוקא מדתני ת"ח אבל אינש דעלמא לא ועל כרחך היינו טעמא דכולם נחשדו דעבדו איסורא ולא מתירא חד מחבריה משום דאיהו נמי עביד כמותו כמו שפי' רש"י גבי נשים. וקשה דנימא אכתי הבעל לא יניחנה לעבדה איסור עם השני והשני לא יניח אותו אלא ש"מ דבעל שהיא אסורה לו כאחר דמי וא"כ הדברים הנ"ל עולים יפה אף לשיטת התוס':